24ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6602 25 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1907 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՌԱՄԱԶԱՆ 1325 8 Octobre 1907 24me année № 6602

«ԱՐԵՒԵԼՔ»
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ	80 Դ.րշ.
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	45 »
ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ	105 »
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	60 »
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ	25 Ֆրկ.
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	20 »

ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه غلطه

"ARÉVELK"
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur - Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons|ple, Galata

10 PARAS

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԱՆԿԻՒՆՆԵՐ

ՍԹԷՆԻԱՅԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՒ ԱՆՈՐ ԱՆՑԵԱԼ ՈՒ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԸ

Վօսփորի այս գիւղին մէջ տակաւին Ս. Կարապետ եկեղեցին չհաստատուած, Հայոց թիւը հետեւեալներէ կը բաղկանար. 1. Գայըքճը Զաքար Նահապետեան, 2. Գայըքճը Բարսեղ Նահապետեան, 3. Բէյիս Գրիգոր Էգնաեան, 4. Սուճու Մըկըր Յովհաննէսեան, 5. Տիւլկէր Էգնա Յովհաննէսեան, 6. Գայըքճը Գրիգոր Անտոնեան, 7. Պալըքճը Գասպար Էգնաեան, 8. Գահվէճի մհր. Ճանիկ Սերովբեան, 9. Գայըքճը Յակոբ Պետրոսեան, 10. Գայըքճը Աբրահամ Արթինեան, 11. Գայըքճը Գաբրիէլ Աստուրեան, 12. Քիւֆէճի Սարգիս Աստուրեան, 13. Պօղաճը Մ. Աւետիս և Առաքել Կարապետեան, 14. Գայըքճը Մարուգէ Բարսեղեան, 15. Գայըքճը Գալուստ Պետրոսեան։

Առանցմէ զատ գաւառացի հայ գործաւորներ ալ կային՝ կրի փուռերու և քարահանքերու մէջ աշխատող, որոնք դժուարութիւն կը կրէին կիրակի օրերը Պօյաճըգիւղի կամ Նոր գիւղի եկեղեցիները երթալով աղօթելու. բայց երբ Սթէնիայի ծովածոցին մէջ աջօրիքը հաստատուեցաւ և Մշեցի գործաւորներով գաւառացւոց թիւը ստուարացաւ, գիւղացիք Ազգ. Պատրիարքարանէ խնդրեցին իրենց գիւղին մէջ մատուռ մը կառուցանել։ Տ. Յակոբ Ս. Պատրիարքը 1854 սեպտեմբեր 13ին Թագրիր գրեց Բ. Դրան, Սթէնիայի մէջ «փափազ մէնզիլի» մը կառուցանելու արտօնութիւնը խնդրելով. գետինը նուիրեց Երզնկացի հանգուցեալ Կարապետի որդի՝ Պօղաճի Մհտ. Աւետիս Աղա, իսկ շինութեան հոգը առանձնեց մեծահարուստ սեղանաւոր Միսաք Ամիրա Միսաքեան, որուն կը պարտին նաև Պօյաճըգիւղի ազգայինք իրենց եկեղեցին։ Եկեղեցւոյ շինութեան արտօնագիրը տակաւին չառնուած Միսաք Ամիրա փութաց անոր քահանան նախապէս պատրաստել և Սթէնիայի ժողովուրդը հոգեւորապէս մխիթարել. ընծայացուն էր Սեբաստացի դպիր մը. հոգեւոր ժողովը մեծահարուստ Ամիրային առաջարկը ընդունելով, անոր ալ ձեռնադրութիւնը արտօնեց որ կատարուեցաւ 1855 յուլիս 19 Գիւտ Տփոյ Ս. Աստուածածնայ տօնին, Նոր գիւղի եկեղեցիին մէջ, Եզեսիոյ Առաջնորդ Տ. Յակոբ եպիսկոպոսէ, և ձեռնադրուողներն էին՝ Նոր գիւղի Տ. Վահան Իւթիւճեան, Պօյաճըգիւղի Տ. Պօղոս Գրիգորեան և Սթէնիայի Տ. Յակոբ Խաչատուրեան. այս վերջինը իր քառասնօրեայ ապաշխարանաց օրերը Տ. Պօղոսի հետ Պօյաճըգիւղի եկեղեցիին մէջ անցընելէն զատ, երկար ժամանակ ալ հոն պաշտօնավարեց, ի զուր սպասելով Սթէնիայի եկեղեցիին կառուցուելուն, թէպէտեւ Միսաք Ամիրա հոգւով չափ կ'աշխատէր հրամանն առնելու, սակայն հիւանդանալուն՝ զգալով իր վաղահաս մահը, այն գործը յանձնեց իր երեց որդւոյն Վարդերէս աղայի և 1856 թուականին առ Աստուած փոխեցաւ. Տ. Յակոբ յուսահատելով անցաւ Սկիւտար և Պատրիարքարանի հրամանաւ հաստատուեցաւ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ քահանայից շարքին մէջ ուր մնաց մինչեւ ցվախճան։ Իսկ եկեղեցւոյ շինութեան կայս. ֆէրմանը 1859ին ստացուելով, Վարդերէս աղա իր հոգելոյս հօր կտակին համաձայն կառոյց փայտաշէն և յուլիս 14ին Տ. Գէորգ Ս. Պատրիարքը օծեց զայն յանուն Ս. Կարապետի, մեծ հանդիսաւորութեամբ(գուցէ գետինը նուիրող Պօղաճի Մհտ. Աւետիսի հոգելոյս հօր՝ Երզնկացի Կարապետ աղայի յիշատակին համար կոչուած է Ս. Կարապետ)։ Նոյն օրը հասոյթ եղած է 900 ղրուշ. վերջապէս նորակառոյց եկեղեցւոյ եկեղեցպան կարգեցան առաջին անգամ Թիւլպէնտճի Ենովք, սէմէրճի Աստուածատուր, գրինպան Տիգրան և տողրամաճը Մարտիրոս աղաները, Պատրիարքական կոնդակով. իսկ Միսաքեան Վարդերէս աղա՝ մուլթէվէլլի, որ ամէն ամիս եկեղեցւոյ սնտուկին կը նուիրէր 500 ղրուշ. այս գումարը եկեղեցւոյ հասոյթին վրայ բարդելով եկեղեցպանք կը վճարէին ամսական 200 ղրուշ Մշեցի Տ. Կարապետ քահանայի, 250 ղրուշ վարժապետին և 100 ղրուշ ժամկոչի։ Քանի մը տարի վերջը Վարդերէս աղա ամսական նպաստը թէեւ դադրեցուց, սակայն Սթէնիացիք առանց յուսահատելու հասոյթի աղբիւր մը ստեղծեցին. գիւղին ուրիշ ազգի բնակիչներուն հետ համախորհուրդ քառաթի (skorp չիֆթի) նաւ մը շինել տալով սկսան շահագործել ի նպաստ երեք աղօթատեղիներու, և գանձանակ մը, որոնց բերած հասոյթը կը հաւասարէր դադրած նպաստին. 1870 թուականին ալ Սկիւտարցի մը քահանայանալ ուզելուն՝ Պատրիարքարանի հրամանաւ ապրիլ 7ին ձեռնադրել տուին Սեթեան Տ. Յովհաննէս եպիսկոպոսի. նորընծայ Սեպուհեան Տ. Արիստակէս՝ թէեւ Սթէնիայի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ պաշտօնավարելուն օգտակար ծառայութիւններ ըրաւ և ժողովուրդէն սիրուեցաւ, սակայն 4—5 տարի հոն մնալէ վերջը թողուց Սթէնիայի Ս. Կարապետը և գնաց Սկիւտար Նոր Թաղի Ս. Կարապետի թեւարկութեան տակ պաշտօնավարել, ուր երկար տարիներ պաշտօնավարած էր իր մեծ հայրը՝ Աւագերէց Տ. Պաղտասար Տ. Արիստակէսեան, այսինքն Մայր եկեղեցւոյ ֆինճանճի Տ. Պաղտասարայ թոռը։ Սթէնիացիք յուսախաբ մնալով՝ դարձեալ գաւառացի քահանաներ պաշտօնի կոչեցին։

Այս գիւղին սակաւաթիւ Հայերը՝ Պօղաճի Մհտ. Աւետիս աղան իրենց մէջ գտնուելուն բախտաւոր էին, որովհետեւ ամէն տարի եկեղեցւոյ օծման տարեդարձին Պատրիարքարանէ կը յաջողէր բարձրաստիճան եկեղեցական մը խնդրելով Ս. Պատարագ մատուցանել տալ, առանց ծանրանալու եկեղեցւոյ սնտուկին վրայ. ատոնց մէջէն կը յիշեմ Տ. Արիստակէս արքեպիսկոպոս Դերձակեանը, Տ. Յակոբ վարդապետ (այժմ եպիսկոպոս) Աչոտ և Տ. Ամբրոսիոս վրդ. Ռուբինեանը որոնք շատ անգամ իր հիւրերն էին. ժամերգութենէն անմիջապէս վերջը հանդիսաւոր թափօրով հրաւիրեալները կ'առաջնորդուէին Պօղաճիին բարձրաշէր այգին, ուր գիւղացիներէն պատրաստուած ճոխ սեղանի մը շուրջը կը հաւաքուէին և գեղջկական համեղ կերակուրները կ'ուտէին. այս վիճակն ալ տեւեց մինչեւ 1879 թուականը. անկէ վերջը, աջօրիքը դադրելուն՝ անոր մէջ աշխատող հայ բազմաթիւ գործաւորներն արձակուեցան, և այս առթիւ դադրեցաւ եկեղեցւոյ հասոյթը. քառաթի նաւն ալ անխնամ մնալով, այլ եւս անգործածելի մնաց, և միայն հասոյթ կար եկեղեցւոյ կալուած փայտաշէն տուն մը, որ վարձք կը բերէր 4 մէճիտ ամսական, և գանձանակ մը. ուստի Թաղ. Խորհուրդը պարտաւորուեցաւ պաշտօնէից ամսականներէն զեղչել։ Երեք-չորս տարի այսպէս շարունակելէ յետոյ, նախ վարժարանը գոցելով վարժապետը արձակեցին, իսկ մէկզմէկու յաջորդող հոգեւոր պաշտօնեաները, վարդապետ կամ քահանայ, կանոնաւոր կերպով որոշուած ամսականը չստանալնուն, կը բողոքէին Ազգ. Պատրիարքարանի, որ երբ դարման գրեց մայրաքաղաքիս մէկ քանի Թաղ. Խորհրդոց՝ ի նպաստ Սթէնիայի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ ամսական փոքրիկ նուէր մը տալ։ Իրաց այս վիճակին մէջ հանրածանօթ Պօղաճի Մհտ. Աւետիս աղա գիւղը պաշտօնավարող վարժապետներէն մէկը կը ներկայացնէր իբր քահանայացու, և ընծայացուն ալ Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ խոստմնագիր կուտար ամէն կերպով համակերպիլ և իրեն վճարուելիք թոշակովը բաւականանալ։ Ձեռնադրութիւնը կատարուեցաւ 1899 մարտ 22ին. սակայն եկեղեցիներէն եղած նպաստները դադրելուն՝ նորընծան ալ երկու տարի վերջը հրաժարելով մեկնեցաւ։ Ասկէ վերջը Թաղ. Խորհուրդը թէեւ ամէն ջանք ըրաւ եկեղեցին չփակել, և ամիսը մէկ-երկու անգամ քահանայից աղաչելով Ս. Պատարագ մատուցանել կուտար, անոնց ճանապարհի ծախսը միայն վճարելով։ Սակայն այս վիճակն ալ շատ չտեւեց և վերջապէս եկեղեցին փակուեցաւ. միայն Վարդավառի երկրորդ օրը եկեղեցւոյ օծման տարեդարձին առթիւ Ս. Պատարագ կը մատուցուի։

Մեռաւ նաեւ հանրածանօթ Պօղաճի Մհտ. Աւետիս աղա Կարապետեան և թաղուեցաւ գիւղին գերեզմանատունը, բոլորովին անխնամ թողլով ի ծերութեան զինքը խնամող իր քրոջ որբ աղջիկները, որոնք այժմ իրենց ձեռարուեստով կ'ապրին, հազիւ չորաբեկ հաց մը հայթայթելով։ Ցաւալի է նաեւ Սթէնիայի Հայոց թուոյն նուազիլը. 1273 թուականին կատարուած մարդահամարի ատեն 15 տուն հայ գրանուած է. 50 տարուան մէջ, փոխանակ այս թիւը կրկնապատկուելու, այժմ 7 տուն հայ կը գտնուին. իսկ եկեղեցւոյ արդի վիճակը տեսնելու համար, պէտք է անգամ մը Սթէնիա երթալ և քննութիւն կատարելով դարմանը մտածել։ Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն մնացած են այժմ երկաթագործ Ալիքսան Յարութիւնեան և սրճավար Ստեփան Գաբրիէլեան պարոնայք, որոնք յաջողած են եկեղեցին մասամբ նորոգել և անօթները անաղարտ պահել. ունինք հաշմանդամ ժամկոչ մը՝ գաւառացի, Գալուստ անուն, որ երկար տարիներէ ի վեր կը ծառայէ Ս. Կարապետի, հասոյթ ունենալով կիրակի և տօն օրեր Սթէնիա-Նոր Գիւղերու մէջ իր շրջեցուցած գանձանակի հասոյթը, որ թէեւ ամիսը 30 ղրուշը չանցնիր, սակայն ինքը գոհ է վիճակէն և միայն այցելուներու կարեկցութիւնը կը հրաւիրէ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ արգահատելի վիճակին վրայ։ Իր շնորհիւ ամէն ինչ մաքուր է հոն և խորանին մշտավառ կանթեղը լուսաւոր. անոր իւղն ալ բարեպաշտներէ կը հայթայթէ։ Ժամերգութիւնք թէեւ դադրած՝ բայց ժամկոչը զանգահարութիւնը չէ դադրեցուցած։ Կ'արժէ այս վիճակին դարման տանիլ ի սէր Ս. Կարապետի։

ՄԻՔԱՅԷԼ ՔՀ. ԱՇՃԵԱՆ
Մայր եկեղեցւոյ

ԲԺԻՇԿՆԵՐ ԻԲՐ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏ

Ֆրանսայի Նախարարապետ Պ. Ժորժ Քլէմանսօյի արուեստով բժիշկ ըլլալով հանդերձ իր երկրին օրուան քաղաքականութիւնը գոհացուցիչ ճարտարամտութեամբ վարելը առիթ ընծայած է ծանօթ հրապարակագիր Տօքթ. Ատոլֆ Քոհուդի Բժիշկներ իբր դիւանագէտ եւ քաղաքագէտ անունով Պերլինի մէջ հրատարակած իր գրքէն քաղելու Եսքիւլապի այն ամէն աշակերտներուն անունները, որոնք զանազան երկիրներու և ժամանակներու մէջ, իրենց բժշկական պաշտօնին հետ մէկտեղ, պետական կամ քաղաքական պաշտօններ ալ վարելով, նշանաւոր հանդիսացած են։ Արդարեւ, հետաքրքրական է տեսնել որ անցեալին մէջ բազմաթիւ մեծ անձնաւորութիւններ նախապէս բժիշկ ըլլալով, ապա շատ յաջող քաղաքագէտներ, դիւանագէտներ, նախարարներ եղած են։

Իրաւ է թէ իրենց բժշկական կոչումէն տարբեր ասպարէզի մը մէջ ալ նշանաւոր հանդիսացող բժիշկները ճշմարիտ տաղանդներ են. բայց ատոնց մէջ քիչեր մեծ անուն թողած են, ինչպէս՝ Կալիտօ Պաչչէլլի, Բօլ Պէռ, Լուի Էմիլ Քօմպ, Ժորժ Քլէմանսօ, Քաստելիս, Ատոլֆ Ցիւհօֆ, Եօզէֆ Իննեազ Կիյօդին, Եօհան Եաքօպի, Կոմս Եօհան Հէյման Լէսթօք, Էմիլ Լիդրէ, Վիլհէլմ Լէօվէ Քալպ, Ժան Բօլ Մառա, Կիւսթավ Նախթիկալ, Կէահարտ Ռօլֆս, Ֆրիտրիխ կոմս Շդրուէնզէ, Ռուտոլֆ Վիրխով, Պառնակէն ֆոն Լինդէ, Քառլ Ֆօկդ, Առնօլտուս Վիլանովանուս, Ռութէրֆօրտ Ալքօք եւն. եւն.։

Բայց Տօքթ. Քոհուդ յաջողած է իր այս հետաքրքրական նիւթը շահեկան պատմութիւններով հաճելի և հետաքրքրական յօդուածի մը վերածել։ Նախ գիտել կուտայ թէ բժիշկներուն դիւանագիտական ասպարէզի մէջ յաջող գործունէութիւնը արդէն հին ժամանակներէ սկսած է, մանաւանդ Հին Հռոմայ մէջ, ուր բժշկաց ընկերական դիրքը շատ նշանաւոր եղած է արդէն։ Գիտենք թէ, կը գրէ, Յունաստանի և Հռոմի մէջ բժիշկները շատ կարեւոր և օգտակար դերեր կատարած են։ Ինչպէս Իբոկրատ, Կալէնոս և ուրիշ գիտնական բժիշկներ թէ՛ իրենց կեանքով և թէ՛ իրենց գրուածքներով յարգելի և բարձր բռնած են բժշկաց դիրքը, և Հռոմայ կայսրները մասնաւորապէս [illegible] իրենց անձնական բժիշկներուն։ Իրենց առողջութիւնն Եսկիւլապի զաւակներուն հաւատարմութենէն և անկեղծութենէն կախեալ ունէր։ Արդէն, այն հնագոյն ժամանակներուն մէջ ուր դրամը հիմակուընէ շատ աւելի մեծ արժէք ունէր, բժիշկներէն ոմանք իրենց հարուստ կամ բարձրաստիճան հիւանդներէն մեծագումար այցագիններ կ'ընդունէին, որոնց քով այժմու համբաւաւոր մասնագէտներուն ընդունած այցագինները շատ նուաստ են, և ատկէ մնացած է լատինական հին առածը թէ Dat Galedus opas, dat Justinianus honores. «Երանի թէ Կալէնոս գործեր շնորհէ և Յուստինիանոս՝ պատիւ»։

Գերմանական բժիշկներու անուանց յիշատակ ցանկին մէջ Քուինդուս անունով երկու բժիշկ կայ, որոնց մէկը Կալինոսէն քիչ առաջ Հռոմի մէջ կ'ապրէր և յառաջակապէս իբր կազմախօս ճանչցուած էր, մինչդեռ միւսը Սղերդինուս մականունով կը կոչուէր և բժիշկն էր երեք կայսրերու՝ Տիբերիոսի, Կալիգուլայի, Կղօդիոսի։ Այս երկու եղբայրները այն առատ դրամ վաստկած են իրենց արուեստին կիրարկումով որ իրենց ծննդավայրը՝ Նաբոլին զանազան պատկերներով զարդարելու համար հարստութիւնին գրեթէ սպառելով հանդերձ, վեց միլիոն սեստերցի (10,000 անգլ. ոսկի) թողած են։ Այն բժիշկներէն՝ որոնք իրենց արուեստին կիրարկմամբ չգոհանալով քաղաքական ասպարէզի մէջ ալ ունեցած են իրենց գործունէութիւնը, նշանաւոր եղած է Պլինիոս Երէց, (23—79) որ իբրեւ բնախօս, քերական և ճարտարախօս մեծ համբաւ ունէր։ Վեսպասիանոս ու Տիտոս կայսերներուն մասնաւոր վստահութեան արժանացաւ և երբ հիւպատոս Սպանիոյ մէջ, հրամանատարեց նաւատորմին՝ Միզէնոմի ճակատամարտին ատեն։ Համբաւաւոր է իր ելմտական տաղանդը, զոր ցոյց տուաւ կայսերական գանձուն վարչութեան մէջ։ Հին տիպար մըն էր ելմտական նախարարի, որ թէ՛ նորանոր տուրքեր սահմանելով և թէ խնայողական միջոցներով կ'առատացնէր երկրին նիւթական միջոցները։ Անխոնջ ջանասիրութեամբ ու ժամանակը խնայողաբար և օգտակարապէս գործածելով կրցաւ իր պաշտօնին զբաղմանց հետ մէկտեղ ընդարձակ ու բազմակողմանի ուսումնասիրութիւններ ընել և արդիւնաշատ հեղինակութիւններ արտադրել։ Իր ծանօթ գործն է 37 հատորէ բաղկացած Բնական գիտութիւնը, որ հոյակապ ու հիանալի յիշատակարան մըն է մարդկային անխոնջ փութաջանութեան։ Այդ հսկայ գործը իր ընդարձակութեան պատճառաւ շատ օգտակար եղաւ։

ԻՄ ՔՆՆԱԴԱՏՆԵՐՈՒՍ

Գ.

Այսպիսի ամբաստանութեանց քով չեն պակսիր տեսակ մը խորհրդածութիւններ ալ, զորոնք չենք գիտեր թէ ի՛նչ անուններով որակենք։ Լաւ գաղղիերէնագիտութեան համար 4-5 նշաններ ցոյց տըւած էինք, այսինքն ուշադրութիւն հրաւիրած էինք eւ, en, an, on եւն., ll, rr անաղարտ արտաբերութեան, և ահա գեղեցի՛կ ու տրամաբանակա՛ն հետեւութիւն մը կը հանէ Պր. Հասսէրմով. «Թաթուլի բառէն սա կը հետեւի որ եթէ բեռնակիր մը գտնելու ըլլանք և յաջողինք իր պահանջած գeեր (!) լաւ արտաբերել տալ անոր, մենք ալ իրեն [illegible] գաղղիերէնագիտութիւնը»։ Այո՛, այո՛, Պր. Հասսէրմով, ամենեւին մի՛ տարակուսիք, վասն զի նախ կան բեռնակիրներ որ շատ մը բեռնակիր չեղողներէ աւելի լաւ կրնան արտաբերել մեր ցոյց տուած «ընդհանուր կէտերը», և բեռնակրութիւնն արգելք մը չէ բնաւ, որ մէկը կարենայ լեզու մը լաւ սորվիլ, թերեւս ձեր պաշտպանել կարծած դըպրոցներու շա՛տ մը աշակերտներէն ալ լաւ։ Երկրորդ, գրելու կամ աւելի ընդդիմախօսելու մարմաջէն տարուած, բնաւ չէք անդրադառնար թէ en, ռնգականները, ll ու rr կը գտնուին գաղղիերէն բառագանձին գրեթէ 3/4 մասին մէջ. և եթէ ձեր բառով, «բեռնակիր մը» լաւ արտաբերէ լեզուի մը բառագանձին 3/4 մասը, ըսել է թէ գիտէ այն բառերը. և ա՛նչափ բառեր անսայթաք արտաբերողին կը վլանա՞ք գաղղիերէնագիտութեան վկայականը...։ Փոխանակ այսպիսի սոփեստական պատճառաբանութեամբ Թաթուլին բառերը ջրելու ելլելու, սկսեցէք ձեր «բեռնակիր» անուանած անձին սորվեցնել այս չորս «ընդհանուր կէտերը» և երբ յաջողիք՝ կանչեցէք և զիս որ համոզուիմ, և այն ատեն հրապարակաւ իսկ ձեզի իրաւունք տալու չեմ քաշուիր։ Առ այժմ, միայն սոփեստիկ պատճառաբանութիւն կը մնայ ձեր գրածը։

Քիչ մը աւելի ի մերձուստ նկատենք ձեր գաղղիերէնագիտութիւնը։ Սխալ կը գտնէք դուք ալ Թաթուլին հետ «լը բըթի» արտասանութիւնը. կը զարմանամ, վասն զի ձեր պաշտպանութեան տակ առած դպրոցին աշակերտն՝ այնպէս կը հնչէ։ Ուրեմն կը համոզուիք, որ սխալ էր գաղղիերէն արտասանութիւնը։ Բայց սխալ կը գտնէք նաև լեօբ'դի և կ'առաջարկէք լ'բ'դի։

Այս ճիշդ չէ, Պր. Հասսէրմով. leի մէջ ապաթարց չի կրնար մնալ՝ այս բառին մէջ, վասն զի այն ատեն սխալուած էք՝ ձեր սխալ համարած «լը բըթի» ձեւով արտաբերել։ Գաղղիերէն լեզուին մէջ երեք ձայնեղ (այսինքն կարդացուող) բաղաձայններ՝ առանց ձայնաւորի չեն կրնար կարդացուիլ։ Բացէք Toussaint-Langenscheidt հրաշալի մեթոտը և պիտի համոզուիք։ Խաբուած էք՝ լեօ բ'դի՝ ձեւին մէջ ko տեսնելով. բայց Արեւելք ինչպէս տպեր այս էօն, քանի որ շատ մանր Ö կը պակսի Կ. Պոլսոյ տպարաններու մէջ, նոյնպէս կը պակսի լեօն՝ բ'դի'ի հետ միացնող աղեղագիծը (գերմ. Bogen)։ Հայերէնի մէջ մանր Öն սովորուած ենք է և o գրերով պատկերացնել։ Lն՝ ինչպէս ըսած ենք, և դուք ալ՝ ընդունած, ՚ով կը պատկերացուի, բայց բառերուն մէջ միայն։ Մինչեւ հիմայ ձեր գրածներէն կատարելապէս համոզուեցայ, որ դուք բնաւ չէք ուզած հասկնալ մեր յօդուածները, զորոնք պէտք էիք ամբողջութեամբ առնել և ձեր քննութեան նիւթ ընել. «բարեկամական» անուանակոչութիւնը ձեր վրայ չառած, լաւագոյն կ'ըլլար, եթէ «կողմնակալութեան ապակիները» մէկդի նետէիք։ Ահա աւելի պիտի յարմարէր ճշմարիտ բարեկամութեան։

Անցնինք գերմաներէնի։ Կը ներէ՞ք, Պր. Հասսէրմով, եթէ ամենայն քաղաքավարութեամբ՝ բայց անկեղծութեամբ ըսեմ ձեզի թէ դուք գերմաներէնի բնաւ տեղեակ չէք երեւար. այս յայտնապէս կը նշմարուի ձեր յօդուածէն, և սակայն՝ գերմաներէնի նկատմամբ բառերու վրայ դատաստանի նստեր էք։ Հոգ չէ. մեկնեցէք միայն՝ խնդրեմ, ի՛նչ ըսել է ձեր սա հետեւեալ խօսքը. «Հարկ կա՞յ [illegible] ո՛րքան կը տարբերի դասական Գերմանիոյ գաւառաբարբառէն!!!, որքան Թոսքանայի ախորժալուր բարբառը Նէապոլսոյ խեցբեկ հնչումէն»։ Իրօք դուք բան մը կը հասկնա՞ք այս ձեր բառէն. ես՝ տկար խելքովս, բան մը հասկցած չեմ և անոր համար զարմացական ձայնարկութիւններ կ'արձակեմ։ Գերմաներէն գրական լեզուն՝ ըլլայ Աւստրիա, ըլլայ Գերմանիա, նոյն գերմաներէնն է. հոս բնաւ գաւառաբարբառներու խնդիր չկայ։ Աւստրիան ունի իր բազմաթիւ բարբառները, նոյնպէս Գերմանիա՝ իր այլազան ու բազմաթիւ բարբառները։ Մեզադրած էինք քանի մը վարժարաններու գերմաներէն շեշտը, և դուք այս պատճառաւ՝ աւստրիական ու գերմանական գաւառաբարբառներու խնդիր կը յուզէք։ Ո՛րչափ միամիտ կը կարծէք զԹաթուլ։ Միթէ Zufall, vórnehmlich, ángekommen եւն. տարբե՞ր կը շեշտուին ի Գերմանիա, և տարբե՞ր՝ Աւստրիա...։ Ներեցէք որ օգնենք համառօտիւ ձեր կարծեցեալ գերմաներէնագիտութեան. կարդացէք հետեւեալ բաժանումը, և ուրիշ անգամ գոնէ ձեր գրելիքներն աւելի խելամտօրէն կը գրէք։ Լա՛ւ ուշադրութիւն։

Գերմաներէնն երկու գլխաւոր բարբառներու կը բաժնուի.

Ա. Բարձր կամ վերին գերմաներէն, որ կազմուած է հարաւային լեռնոտ Գերմանիայէ. այս գերմաներէնը կը կոչուի՝

1. Ալեմանեան գաւառաբարբառ, Վերին Հռենոսի երկու եզերքներու վրայ՝ դէպ ի հիւսիս մինչեւ Ռաստատ։

2. Շվէբեան գաւառաբարբառ՝ Շը-

„ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ —170—

ՏԱՆԻԷԼ ԼԷՍԻՒԷՐ

ԿՆՈՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՄԵՂՍԱԿԻՑԸ

Ը.

ՋՈՒՐԻՆ ԽՈԽՈՋԸ

Կոմսուհին ողբալի վիճակի մը մատնուած էր։

— Տիկին, զաւկըներու տէր ըլլալու էք, ըսաւ Օր. Ֆանի ժպտագին։ Թերեւս դուք չէք ուզեր տխրութեան վարժեցնել ձեր զաւկները։ Բայց իմինիս համար մի՛ վախնաք...

— Այո՛, ձեր զաւակն ալ է։

— Այո՛, կրնամ այդպէս ըսել, հաստատեց Օր. Ֆանի, առանց նշմարելու կոմսուհիին վրդովումը։ Գիտէ՞ք թէ ի՛նչ կ'ընէ հոն... խաւաքարտներու և տուփերու մէջ կը պահէ մեր խեղճ հանգուցեալին վերաբերեալ ընտանեկան առարկաները, ինչ աւելի զօրաւոր սրտի տէր զգալով ինքզինքը։ Իմ սիրտս չպիտի դիմանայ, երբ այդ հինցած առարկաներուն ձեռք զարնեմ, զորս երկար ատենէ ի վեր տեսած եմ քրոջս ձեռքերուն մէջ։ Արդէն իսկ մեծ մարդու հովեր առած է։ Կը ձըգեմ որ ուզածը ընէ։ Այդպէս աւելի աղէկ է իրեն քան թէ ինծի համար...

— Օրիորդ, ըսաւ Սօլանժ։

Բայց բուռն յուզում մը թոյլ չտուաւ որ բառերը դուրս ելլեն բերնէն։ Ի վերջոյ ինքզինքը զսպելով, փութաց ըսել.

— Օրիորդ, մտիկ ըրէք։ Որոշած եմ ձեր տունը գնել։ Բայց կ'ուզէ՞ք ճշմարիտ ուրախութիւն մը պատճառել ինծի։ Ձեր փոքրիկ Էթիէնը ինծի վստահեցէք փոքր պտոյտի մը համար։ Օդը աղուոր է։ Այդ մատաղ էակը պէտք ունի տխուր միջավայրէ մը հեռանալու և քիչ մը օդ շնչելու և արեւ տեսնելու։ Լուի ակը պիտի առաջնորդէ զիս։ Ժամը երկուքէն առաջ կը վերադառնանք։

— Տիկի՛ն, ո՛րքան ազնիւ էք։ Վստահութիւն կը ներշնչէք ինծի։ Մեր բարի Լուբէնները լաւ բան մը ըրած է՝ հոս ղըրկելով զիս։

— Կը հաւանի՞ք։

— Բայց, այո՛, տիկին։ Միայն թէ երկու ժամէն աւելի կը տեւէ ճամբան։

— Մինչեւ արահետին մուտքը կառք մը պիտի նստիմ։ Ինծի համար կառք մը պիտի պատրաստէին օթէլին մէջ։

— Էթիէնը պիտի կանչեմ հիմա։ Ուրեմն, տիկին, տունին հաւնեցաք, այնպէս չէ՞, հարցուց պառաւ աղջիկը, չկըրնալով հաւատ ընծայել ատանկ բաղդի մը։

— Այո՛, շատ հաւնեցայ։ Պարոն Լուբէնը ինծի ըսաւ թէ երեսուն հազար ֆր. կ'ուզէիք, այնպէս չէ՞։

— Երեսուն հազար, բացագանչեց Օր. Ֆանի։ Օ՛հ, տիկին, այդչափ չարժեր։ Պարոն Լուբէնը լաւ չէ գնահատած...

— Բայց այո՛, բայց այո՛... Մնաց որ ուրիշ ատեն կը խօսինք գործի վրայ... հոս կը կանչէ՞ք ձեր սիրուն քեռորդին։

Օր. Ֆանի պահ մը անհետացաւ։ Քանի մը վայրկեանի մը մէջ՝ նոր զգեստներ հագցուց Էթիէնին ու մազերը սանտրեց, մինչ տղուն ձեռքերը կը լուար։

— Թիէննօ, լաւ դիտէ՛ այս տիկինը, որ կ'ուզէ մեր տունը գնել և նիւթական սոսկալի անձկութենէ մը ազատել մեզ՝ առանց գիտնալու, ըսաւ Ֆանի, օտարուհիին ներկայացնելով տղեկը։

— Ռօշպուսը չպիտի՞ փլցնեն, հարցուց Թիէննօ աշխուժով։

— Օ՛հ, երբեք, գոչեց Սօլանժ։

— Տիկին, սա աքասիան ալ կտրել չպիտի՞ տաք, որուն մեծնալը տեսած է մօրաքոյրը Ֆանի։

— Ո՛չ, սիրունիկս, պայմանաւ որ զիս համբուրէք։

Մէկ խոյացումով Թիէննօ մօրը թեւերուն մէջ նետուեցաւ։ Տակաւին միամիտ ըլլալուն՝ տղան չէր կրնար ըմբռնել թէ ինչ նշանակութիւն ունէր այդ սեղմումը։ Բայց կոմսուհին չէր համարձակեր բան մը ըսելու։

— Կ'ուզե՞ս ինծի ընկերանալ, սիրունիկս։ Լուի ջրվէժը պիտի առաջնորդես զիս։

—Մօրաքոյր Ֆանի մեզի հետ կուգա՞յ, հարցուց Թիէննօ։

Պառաւ աղջիկը քաղցր ժպիտ —աւելի բարութեան քան զուարթութեան ժպիտ— մը արձակեց, գլուխը ցնցելով։

— Խենթ ես, միթէ կրնա՞մ տկար սըրունքներովս և կէս մը կոյր աչքերովս յառաջանալ այդ արահետէն...

— Մօրաքո՛յր, չեմ ուզեր առանձին ձգել քեզ։

— Առաջի՛ն անգամ ըլլալով զիս մինակ կը ձգես։

— Այսօր շատ տխուր վիճակ մը ունիս։

— Ո՛չ, անուշս։ Իմ տխրութիւնս պիտի մեղմանայ, քանի որ տիկնոջ սիրուն ընկերակցութիւնը կը վայելես, որուն կը պարտինք մեր նեղութեանց թեթեւացումը։ Յուսամ թէ փութկոտ ընկեր մը կ'ըլլաս տիկնոջ։ Այս գեղեցիկ երկիրը սիրե՛լ տուր անոր։ Մեր տունը պիտի բնակի ան։

Քիչ յետոյ՝ պանդոկապետուհիին կառքին մէջ նստած, կոմսուհին առանձին կը գտնուէր իր փոքրիկ Էթիէնին հետ։

Այնքան կատարեալ ու աննման ուրախութիւն մը կը զգար Սօլանժ որ անցեալին բոլոր տուայտանքները և ներկային բոլոր դժուարութիւնները աչքին չէին երեւեր ալ եւս։ Միայն այդ տղուն ներկայութիւնը կը տեսնէր ամրան գեղեցիկ օրուան մը հեշտանքին և հրանալի բնանկարին մէջ։ Մտիկ կ'ընէր ու կը դիտէր Թիէննօն, որ ծանրախոհութեամբ և գիտակից սիրունութեամբ մը կը կատարէր իր ուղեցոյցի դերը։

—Տիկի՛ն, ետեւնիդ դառնալով կը տեսնէք Մուանը (վանական)։ Օ՛հ, ասկէց կը տեսնէք։ Շատ նայեցէ՛ք... Ապառաժի սա անկիւնէն անդին ամէն ինչ պիտի անհետանայ։ Կարծես թէ ճշմարիտ մենակեաց մըն է, ձեռքերը թեզանիքներուն մէջ անցուցած և կնգուղը աչքերուն վրայ ծռած։ Ապառաժ մըն է անիկա։

— Այո՛, Թիէննօ։

— Տիկին, չեն տաշած այդ քարը։ Սկիզբէն ի վեր այնպէս եղած է... Թերեւս երկրին վրայ մարդուն գոյութիւն ունենալէն ի վեր։

— Այո՛, Թիէննօ։

Զաւկին թուխ աչքերուն համարձակ նայուածքը կը դիտէր անյագօրէն։

— Բայց, տիկին, ճիշդ այն կողմը չէք դառնար։

— Օ՛հ, այո՛։

— Ո՛չ... ներեցէք, այս կողմէն նայեցէք։

Թիէննօ իր մօր թեւէն կը բռնէր։ Ու իր ապացուցումի եռանդին մէջ կը մոռնար իր յարգալից ընթացքը։ Նոյն իսկ քիչ մը ուժով կը քաշէր Սօլանժի թեւը։ Ոչ մէկ հեշտանք այնքան գոհ ձգած էին կոմսուհին որքան այդ չարաճճի տղուն թաթիկներուն յախուռն շարժումները, որոնք իր կամքին վրայ կը տիրապետէին։

—Հիմա, տիկի՛ն, պէտք է յառաջակողմը դիտել։

—Լա՛ւ, փոքրիկ Թիէննօս։

Մանկական յստակ քրքիջ մը շփոթութեան մատնեց կոմսուհին։

—Բայց տիկին, դէպի առաջ նայեցէք, այս կողմէն։

Սօլանժ կը ջանար աչքերը անդին դարձնել և դժուարութեամբ միայն կը յաջողէր այդ բանն ընել։

—Տեսէք սա բարձր պատը, զոր մեր առջեւ կը քաշէ լեռը։ Կարծես թէ հովիտը հոս կը վերջանայ և թէ չէ կարելի անկէ անդին երթալ։ Լա՛ւ, հիմա պիտի տեսնէք։

(Շարունակելի)

վարցվաղի և Լեխի, Ալգօյերի, Ալգեան լերանց և Քօխէրի միջեւ։

3. Բաւերիական գաւառաբարբառ՝ ի հին Բաւիերա, մինչեւ ԴԱՆՈՒԲ, ԹԻՐՈԼ և ՍԱԼՑԲՈՒՐԳ (Գերմանիա՞ կը գտնուին ասոնք, թէ Աւստրիա...)։

Բ. Ստորին գերմաներէն՝ հիւսիսային հարթայատակ կողմեր կազմուած։

Ասոր մասը կը կազմեն։

1. Ստորին սաքսոներէն՝ ի Բրանդէնբուրգ, Մեկլենբուրգ, Հօլշտայն, Պրուսիա.
2. Վեստֆալեան գաւառաբարբառը,
3. Հոլլանդերէն,
4. Ֆրիզերէն։

Իսկ գերմաներէն լեզուի զարգացման՝ 3 շրջաններ կը զանազանուին.

Ա. Հին բարձր գերմաներէն.
Բ. Միջին բարձր գերմաներէն.

Գ. Նոր բարձր գերմաներէն, որ արդի գրական լեզուն է, բնական է՝ քիչ շատ բարեփոխեալ։ Ո՞ւր մնաց ուրեմն, Պ. Հասսէրմով, ձեր «Դասական Գերմանիոյ գաւառաբարբառ և Աւստրիական գաւառաբարբառ» անուամբ ըրած անիմաստ ու նորանշան բաժանումը։ Այս՞ տեսութիւններով կ'աւանդէք դուք գերմաներէնը...։ Կը վախնամ որ նոյնպիսի տարտամ ու հարեւանցի չըլլան նաեւ իտալերէնի նկատմամբ ձեր լեզուագիտական ծանօթութիւնները, ապա թէ ոչ՝ անհնարին կը գտնեմ՝ հիւսիսն ու հարաւն իրարու խառնելով՝ Թօսքանան, Նէապոլիսը և Թերեւս Վենետիկն ալ յիշատակել (բայց այս կէտին նկատմամբ՝ քիչ մը ետքը։)

Ձեզ ընդունիլ գերմաներէն լեզուի գերակշռութիւնը, իբր 'լեզու' գաղղիերէնէն բարձր ըլլալը. բայց կրնաք ապահով ըլլալ, որ գերմաներէնի նկատմամբ ձեր ունեցած չփոթ գաղափարներն են ասոր պատճառը։ Այսօր չա՞տ նուազած է գերմաներէնն իբր լեզու ծաղրողներու թիւը, և այս լեզուն ուսումնասիրողները գիտեն միայն այն առնչութիւնը որ կայ հայերէնի և գերմաներէնի միջեւ։ Բացէք որ և է քերականութիւն և պիտի գտնէք հայերէնի նման՝ բազմաձեւ հոլովումներ, խնդրառութիւններ, բառակազմութիւններ, խորհրդոց ու գաղափարաց նրբերանգութիւններ են. են. և ասոնք պիտի համոզեն զձեզ թէ հայերէնն աւելի լաւ հիմանց վրայ հաստատուած կ'ըլլար, եթէ —վերջին ժամանակներու պէս—գերմանական լրագրութիւնն ու գրականութիւնն ըլլար անոր առաջնորդը՝ փոխանակ գաղղիերէնի։ Եւ ելլել ծաղրել գերմաներէն լեզուն, բնական կը գտնեմ Պր. Հասսէրմովի չափ գերմաներէն գիտցողներու...։ Կծու ճշմարտութեանց մեծագոյն և չօշափելի մասը հաս է որ պիտի լսէ մեղմէ։

«Թ. Վ.ն դասելու կելլէ նաեւ իտալերէն լեզուն։—Վեն. Վ.ի աշակերտին անյաջողութեան դերը խեղաբիւրուած (´.´.´) է, ոչ բարեացակամ ոգի մը առաջնորդած է մեր բարեկամը։— Հանդէսէն ետքը բնիկ իտալացիներ եւ այդ երկրին մէջ շատ տարի բնակողներ զաւ յայտնելով [illegible] անկարելութեան (ուրեմն նոյն իսկ իմ գրելէս յառաջ) աշակերտին չըռուարելուն համար, կ'աւելցնեն թէ նա իր բնիկ (.´) արտասանութեամբը և կոկուած (.´) շեշտով (.´) կրնար նախանձելի յաջողութիւն մը ձեռք բերել, եթէ բերանացի արտասանելով չփոթէր։ — Իսկ մեր Թ. Վ.ն գերմանացի արտասանութեամբ կ'ուզէ իտալական անուշ լեզուն դատել, տիրացած ըլլալ կարծելով Տանթէի լեզուին և վճիռներ կ'արձակէ բանի մը համար, որուն իսկ բնաւ ձեռնհաս չէ.—ամէնէն զուարճալին հոն է, երբ կը պահանջէ որ այդ դպրոցական նորամուտ .´.´ պատանին իտալերէն գիտնայ հիմնովին և բոլոր մասերովը»։ Զորս պարբերութիւններ, չորսն ալ հիմնովին սխալ։ Աւելի կը հաստատուիմ համոզմանս վրայ որ Պր. Հասսէրմով բնաւ չի ճանչնար իր «բարեկամ» անուանած Թաթուլը։ Թ. Վանանդացին՝ — թող անհամեստութեանս ներեն յարգելի ընթերցողք — **ԻՏԱԼԵՐԷՆԸ ԳԱՋ ԳԻՏԷ.** 5 տարեկան հասակէն սկսած է սորվիլ նոյն լեզուն՝ յունարէնի հետ։ Իր այս լեզուի ուսուցիչներն եղած են միայն Իտալացիներ, Minori Conventuali բառուած կարգին հայրերը. առաջինը՝ Fr. L. Garatelli Վարդապետն, որ ետքէն իրենց գաւառապետն (provinciale) եղաւ. Fr. Francesco, Fr. Franconi, գլխաւորաբար՝ Fr. Giuseppe Gasparri, Fr. Salvatore Mentuccia այսպէսուածանօթ անձն ի Կ. Պ....։ Ա՛յս տեղի ունեցաւ Մեծաձորայ(*) իրենց վանական դպրոցին մէջ 1869—1875. այս վերջին տարին եկեղեցւոյն դիմացը շինուած մեծ վարժարանը, զոր նոր շինած էր աւստրիական կառավարութիւնը, յանձնուեցաւ այն իտալացի վանականներուն և մենք հոն փոխադրուեցանք։ 1875էն սկսեալ գերմաներէն չկար այս դպրոցին մէջ, վասն զի մեծագոյն մասամբ իտալացի, դրիեստացի վաճառականներ օգնած էին դպրոցի շինութեան։ Բառ մը իսկ լսած չեմ այս դպրոցին մէջ գերմաներէն...։ Բայց աւելին կայ. 9, 10, 11 տարեկան հասակին մէջ Թ. Վանանդացին նոյն Մեծաձորայ Santa Maria եկեղեցւոյն մէջ՝ այն կարգի յատուկ տարազովը (Հռոմայ մէջ տիրած սովորութեան մը հետեւելով) Ծրագալոյցին գիշերը՝ յունարէն, իսկ Ծննդեան օրը՝ Mgre. Grassellիի պատարագած ատեն՝ ամբիոնէն 5 անգամ քարոզ տուած է՝ բերանացի՝ երեք քառորդ ժամ տեւողութեամբ. ամէն անգամ ամիս մը յառաջ իրիկունները փորձ կար Fr. Gasparriի առաջնորդութեան տակ՝ իտալական քարոզիչներու յատուկ շարժումներն (i gesti) սորվելու համար...։ Իտալերէն երկու քարոզներու սկզբնաւորութիւնները դեռ կը յիշեմ. «Qual'lúce insólita? և Ballegrátevi, o ciéli!» Այս քարոզներն երկու տարի կրկնուած են նաեւ ի Բէյօզ՝ մատրան մէջ...։ Կը հաւատա՞ք, Պ. Հասսէրմով, այս զարմանալի՞ քարոզչութեանս. եթէ չէք հաւատար, և գիտեմ որ պիտի չուզէք հաւատալ, գացէք ի Մեծաձոր և հարցափորձ ըրէք նոյն ժամանակի մարդիկը (1874—1877) և պիտի համոզուիք։ Իտալերէն լեզուաւ սորված է Թաթուլ իր Աշխարհագրութիւնը, Ս. Պատմութիւնը, Ընդհ. Պատմութեան մէկ մասը։ Մեծաձորոյ կրակէն (1898) առաջ կանգուն էր այն դպրոցն ուր հրապարակական քննութիւններ կը կատարուէին և distribuziôneներ կը կատարուէին. նոյնպէս Բարեկենդանի օրերուն հանդէսներ կը սարքուէին, և ձեր չնաշխարհ Թաթուլը 72-4 աշակերտներուն մէջէն վերջին թիւին հակառակ կարգը կը գրաւէր միշտ՝ այնչափ տղոց մէջ 6րդ. Հա՞ն ըլլալով. եթէ Աստուծ ջանդ կենդանի ըլլար, այս տողերս կարդացած ատեն, թերեւս առուգէր խօսքերուս ճշմարտութիւնը, իբր աշակերտներէն մէկուն յաջողութիւնները տեսնելով յայտնած ուրախութիւնն անձամբ յանձնէր ի հրատարակութիւն, լսելով՝ բնական է՝ այս ուրախութեան հետեւանօք տուած... դրամական ընծաները։

ԹԱԹՈՒԼ ՎԱՆԱՆԴԱՑԻ

Ծ. Խ.— Յարգելի յօդուածագիրը «Մեծաձոր» անունով Պէօյիւքտէրէն յիշել կ'ուզէ։

ԱՌՈՂՋԻՆ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐ

Ձուկ կերուած ատեն դիպուածով կլլուած փուշը եթէ կարելի չըլլայ անմիջապէս հանել, խեղդուելու սաստիկ հազ մը կը պատճառէ ենթակային։ Թէ՛ այդ հազը կակղցնելու և թէ փուշն ալ մասամբ հալեցնելու համար պէտք է աղաթթուի (acide muriatique) լուծոյթէն (14 կաթիլ 50 կռամ ջուրի մէջ) մերթ ընդ մերթ մէյմէկ ումպ առնել։ Եթէ այս դեղը չգտնուի, քացախ խմելու է ումպ ումպ, մերթ ընդ մերթ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ՃԱՊՈՆ

Թան՛ խմբագրական մը մէջ սապէս կը խօսի Մ. Նահանգաց և Ճապոնի յարաբերութեանց մասին.

Վանքուվէրի մէջ ու շրջակաները Ճապոնցիներու և Քանատացիներու միջեւ ծագած դժուարութիւնները առժամաբար ուշադրութիւնները դարձուցին առաջուան դժուարութիւններէն — գլխաւորաբար աւելի ծանր— որոնք մէկ քանի ամիս առաջ ծագեցան Ամերիկացիներու և Ճապոնցիներու միջեւ։ Ինքնաբաւաբար կրակը ծածկուած էր մոխիրին տակ, և մէկ քանի օրէ ի վեր կայծերը կ'ելլէին։ Փաստանք ըսել թէ լրագիրներու յօդուածները միայն խնդրոյ առարկայ են, և ամերիկեան մամուլը հօս չի կենար իր հաշւոյն գործելէ այն սխալները զորս փոխանցած է եւրոպական լրագիրներու մէկ մասին. չինծու [illegible] անհարկաւոր խօսքագիրներ [illegible] լուրերու համար, և կամ լուրի չգոյութիւնը ծածկելու նպատակով։ Այսուհանդերձ աստ արդիւնքը կ'ըլլայ բարոյական ճգնաժամի վիճակ մը՝ հաստատել երկու ժողովուրդներու յարաբերութեանց և զոր հարկ է բարեփոխել սովորական վիճակը ձեռք բերելու համար։ Պ. Դաֆդի Թօքիօ ուղեւորութիւնը հաւանօրէն բաւական պիտի չըլլայ առաջ բերելու այդ բաղձացեալ փոփոխութիւնը։ Անշուշտ Ճապոնի կառավարութեան կողմէ Պ. Դաֆդի եղած փայլուն և ողորկ ընդունելութիւնը, Պ. Ռուզվէլդի մտերիմ բարեկամը և կարելի յաջորդը, կրնայ լաւ տպաւորութիւն մը առաջ բերել Մ. Նահանգաց մէջ։ Անտարակոյս Պ. Դաֆդի խիստ բարեկամական լեզուն վստահութիւն ներշնչած է Ճապոնցիներուն։ Պ. Դաֆդ ըսած է.— «Մեր յիմնաւոր բարեկամութեան վրայ ամպ մը եկաւ. բայց դարուս ամէնէն զօրաւոր երկրաշարժն իսկ պիտի չկրնայ դղրդել այդ բարեկամութիւնը։» Ցաւեց թէ Սան-Ֆրանչիսքոյի դէպքերը կրնային պատուաւոր լուծում մը գտնել դիւանագիտական բանակցութեանց մէջ։ Պ. Դաֆդ եզրակացուց.— «Մ. Նահանգաց ու Ճապոնի միջեւ պատերազմ մը ոճիր մը պիտի ըլլայ քաղաքակրթութեան դէմ։ Երկու ժողովուրդներէն և ոչ մէկը փափաքող է անոր։ Երկու կառավարութիւնները անկարելին պիտի ընեն զայն արգիլելու համար։» Ասոնք ամէնքն ալ աղէկ, բայց միայն բառեր են։ Եւ ո՛րքան ատեն որ երկու երկիրները չուզեն խօսածվանիլ զանազան վէճերու մէջ իրենց թերութիւնները, մամուլին վիճաբանութիւնները պիտի շարունակեն արձագանգ մը գտնել Խաղաղական Ովկէանոսին թէ՛ մէկ և թէ միւս եզերքին վրայ։ Գալիֆօրնիոյ խնդրոյն համար մէկ կարծիք միայն կրնայ ըլլալ։ Այդ կարծիքն ալ միայն Ճապոնցիներուն նպաստաւոր կրնայ ըլլալ։ Անցած են այն ժամանակները, ուր անտեսական շահերը տարագրումի օրէնքներով կը պաշտպանուէին։ Ինչ որ ալ ըլլայ դեղնամորթներու աշխատութեան վտանգը Գալիֆօրնիոյ ճարտարարուեստութեան համար, ո՛րքան ալ փափաքող ըլլայ խոյս տալու ապառնալից մրցումէ մը, բոլորովին անընդունելի է թէ այդ փափաքը կարենայ օրինաւոր հանգամանք մը տալ բռնական միջոցներու՝ խաղաղիկ աշխատաւորներու կամ վարչական տարագրումի որոշումներու դէմ՝ աշխատասէր ամբողջ ժողովուրդի մը հանդէպ։ Եթէ Քանատայի կառավարութիւնը պէտք եղած զէնքը չունի իր կամքը իրաւունքի և արդարութեան համաձայն, պարտադրելու Սան-Ֆրանչիսքոյի բնակիչներուն, թո՛ղ ձեռք բերէ այդ զէնքերը։ Բայց չի կրնար երկարատեւ ձեռնպահութեամբ մը, սատանձնել իր մերժած արարքներուն պատասխանատուութիւնը։ Պիտի չկրնայ ալ ընել, Գալիֆօրնիոյ մայրաքաղաքին իշխանութեանց ընթացքին հետեւանքով։ Նախորդ քաղաքապետը՝ Շմից, հակաճապոնական պայքարին կազմակերպիչը ու վարիչը, այս միջոցիս բանտարկուած է՝ կաշառակերութեան իր եղանակաւէս փայլուն ասպարէզին հետեւանքով։ Եւ կ'երեւայ թէ աշխատաւորներու ընկերութիւններ կը խորհին քաղաքապետութեան պաշտօնին կոչել Շմիցի մէկ բարեկամը, որ չէ համակիր է անոր և որ նախապէս երկար ատեն թիւարանը մնացած է։ Մ. Նահանգները չեն կրնար ընդունիլ որ այդ կարգի խումբ մը գերակշիռ ազդեցութիւն մը ունենայ։ Ընդհակառակը, պէտք է որ Ճապոնցիները վարժուին այն գաղափարին թէ Մ. Նահանգաց զօրաւոր նաւատորմը մօտերս պտոյտներ պիտի կատարէ Խաղաղական Ովկէանոսի մէջ։ Պ. Ռուզվէլդ, չորեքշաբթի օրուան իր ճառին մէջ, չափաւոր իմաստութեամբ ու ճշգութեամբ բացատրեց ծովային նախարարութեան որոշումը արդարացնող պատճառները։ Նախագահը ըսաւ.— «Գալիֆօրնիա, Ուաշինկդըն և Օրէկօն ծովեզերքներու գիծ մը ունին որ մերինն ալ է, ինչպէս են Նիւ-Եորքի, Մայնի, Լուիզիանայի և Թէքսասի նահանգաց ծովեզերքները։ Մեր նաւատորմը Խաղաղականի մէջ մեր սեփականութեանց ջուրերը պիտի երթայ, և ժամանակ մը հոն մնալէ ետքը պիտի վերադառնայ՝ Ատլանտեանի մեր ջուրերը։ Այն լաւագոյն վայրը, ուր նաւային սպայ մը կրնայ իր արհեստը սորվիլ, ծովն է։ Այդ տեսակ ծովային ուղեւորութեամբ մըն է որ պիտի կրնանք սորվիլ թէ ի՛նչ բան անհրաժեշտ է որ գիտնանք, ուղեւորութիւն մը որ խիստ երկար է մինչեւ հիմա որ և է երկրի կողմէ ձեռնարկուածներէն։» Բուն իսկ ճշմարտութիւնը այս է։ Վայրկեան մը իսկ վիճելի չի կրնար ըլլալ Մ. Նահանգաց իրաւունքը՝ իրենց սահմանակիցներուն մէջ իրենց նաւատորմը տեղափոխելու։ Այս երկու կէտերը պէտք է նկատառութեան առնեն ճապոնական ու ամերիկեան կարծիքները։ Անընդունելի է նաեւ որ Գալիֆօրնիոյ Ճապոնցիները երկար ատեն մնան վեց ամսուէ ի վեր իրենց ենթարկուած վիճակին մէջ։ Նաեւ թէ անընդունելի է որ Մ. Նահանգաց գործելու ազատութիւնը խնդրոյ առարկայ ըլլայ՝ իրենց մարտանաւերը ուղածնուն պէս գործածելու համար։ Այս կէտերն են զորս հարկ է նկատառութեան առնեն Ուաշինկդընի ու Գալիֆօրնիոյ մէջ։ Ասոնց ատոր, ուղեւորութիւններ, ճառեր, հանդէսներ, հացկերոյթներ և մեծարանքներ օգտակար պիտի չըլլան։

—Նախագահ Պ. Ռուզվէլդ, կեդրոնական նահանգներուն մէջ իր պտոյտը շարունակելով, Սէն-Լուիի մէջ ճառ մը արտասանեց. Նախ յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է նաւագնացութեան մեծ ճամբայ մը բանալ՝ գետային նաւագնացութիւնները բարուոքելու համար, որով կարելի ըլլայ, Միսիսիփիի միջոցաւ, մեծ լճերու բոլոր երկիրները և կեդրոնական նահանգները հաղորդակցութեան մէջ դնել Մեքսիքայի ծովածոցին հետ։ Նաեւ այդ կերպով կարելի պիտի ըլլայ որ ամբողջ երկիրը օգտուի Բանամայի ջրանցքէն, որուն շինութիւնը [illegible] տարիէն պիտի աւարտի։ Նախագահը յաւելեց.— «Այս խնդիրը կը մղէ զիս խօսիլ ուրիշ խնդրոյ մը վրայ՝ մեր նաւատորմին նկատմամբ։ Նաւատորմը ո՛չ միայն առաջնակարգ կարեւորութիւն մը ունի ծովեզերեայ երկիրներու համար, այլ նաեւ երկրասէր բոլոր Ամերիկացիներուն համար։ Մեր երկիրը վերջնականապէս կապուած է հիմնական քաղաքականութեան կարգ մը գիծերուն, օրինակի համար, Մընրօէի վարդապետութիւնը և Բանամայի ջրանցքը շինելու և շինելէ ետքը զայն պաշտպանելու պարտականութիւնը։ Աշխարհի մեծ տէրութեանց մէջ մեր տեղը վերջնականապէս գրաւեցինք, և ամօթալի տկարութեան նշան մը պիտի ըլլայ եթէ, այդ տեղը գրաւելէ ետքը, ընկրկինք անոր պատասխանատուութեանցը առջեւ։ Ուստի, ուրիշ բան է եթէ ուզենք զայն լքել, ինչպէս նաեւ Բանամայի ջրանցքը ու Մընրօէի վարդապետութիւնը, և տկար ու երկչոտ ժողովուրդ մը նկատել ինքզինքնիս. պէտք է անընդհատ շինենք ու պաշտպանենք ռազմական զօրաւոր նաւատորմ մը։ Մեր նաւատորմը մեզի արդար պարծանք մը պատճառելու չափ զօրաւոր է։ Բայց ո՛րքան ատեն որ հիմակուընէ աւելի զօրաւոր չըլլայ, տարրական սկզբունք մը պիտի ըլլայ մեր նաւերուն ստուար մասը միշտ միացած պահել։ Երբ Բանամայի ջրանցքին շինութիւնը աւարտի, կարելի պիտի ըլլայ մեր նաւատորմը մէկ եզերքէն միւսը տանիլ դիւրութեամբ, բայց նոյն իսկ ջրանցքին աւարտումէն առաջ, պէտք է որ փոխադրութիւնը երբեմն կատարուի։»

—Ստորեւ աղբիւրէ առնուած լուրերու նայելով Խաղաղական երթալիք ամերիկեան նաւատորմը զինեալ երեսուներկու նաւերէ պիտի բաղկանայ։ Ջրահաւորները պիտի կազմեն այդ զօրաւոր նաւատորմին կէսը, որուն շարժումներուն վրայ հետաքրքրութեամբ պիտի հսկեն Ամերիկա և ամբողջ աշխարհ։

— Պ. Ռուզվէլդ, հինգշաբթի օրը, Իլլինուայի մէջ ալ ճառ մը արտասանեց և ըսաւ յետոյ թէ Մ. Նահանգաց յարաբերութիւնները՝ միւս ազգաց հետ բարւոք են, նորէն ըսաւ թէ ամերիկեան նաւատորմը փորձ կատարելու համար Խաղաղական երթալով, յետոյ պիտի վերադառնայ։ Պ. Ռուզվէլդ նորէն խօսեցաւ ամերիկեան նաւատորմը զօրացնելու մասին, գրեթէ կրկնելով Սէն-Լուիի մէջ ըսածները. նաեւ յաւելեց.— «Երկու ովկէանոսներուն վրայ շատ ընդարձակ ծովեզերքներ ունինք։ Ասոնց վրայ կատարուած յարձակումները ետ մղելու համար անոնց ամրութիւնները պէտք է գործածել և ոչ թէ նաւատորմը։ Բայց յարձակում մը դիմադրելու լաւագոյն միջոցն է որ մենք հարուած մը տանք. առանց ատոր և ոչ մէկ պատերազմ շահուած է, և մենք միայն մեր նաւատորմով կրնանք տալ այդ հարուածը։ Խաղաղութեան ժամանակի մէջ է որ պատրաստ ենք նաւատորմ մը շինել և նաւաստիները մարզել։ Երբ պատերազմը ծագի, շատ ուշ կը մնանք և բան մը չենք կրնար ընել։»

—Մ. Նահանգաց ծովային պաշտօնարանէն առնուած լուրի մը նայելով, նաւատորմը վաթսուն օրէ չափ պիտի մնայ Խաղաղականի մէջ։

—Նիւ-Եորքի առեւտրական Սենեակը, ճապոնական գաղթականութեան խնդրոյն համար Թօքիոյի առեւտրական Սենեակին բողոքին պատասխանելով, համոզում յայտնեց թէ հանրային ողջմտութիւնը վերջապէս յաղթական պիտի հանդիսանայ խնդրոյ առարկայ եղող [illegible]։

— Մ. Նահանգաց պատերազմական նախարար Պ. Դաֆդ ու Տիկինը չորեքշաբթի օրը պալատական կառքով և չքեղ հետեւորդներով գացին Միքատոյին պալատը, ուր սիրալիր կերպով ընդունուեցան կայսեր կողմէ։ Յետոյ Միքատոն, մասնաւոր սրահ մը քաշուելով, տասը վայրկեանի չափ տեսակցեցաւ Պ. Դաֆդի հետ՝ թարգմանի միջոցաւ։ Ապա պալատան մէջ սեղան մը տրուեցաւ, որ ամերիկեան ու ճապոնական դրօշներով, ծաղիկներով և արծաթէ զարդերով չքեղապէս պճնուած էր։ Կայսեր դիմացը բազմեցան Պ. ու Տիկին Դաֆդ։

—Պ. Դաֆդ նոյն օրուան իրիկունը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին գործոց նախարար Հայաշի գերակոմսին հետ։

ԳԵՐՄԱՆ ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐԸ ԵՒ ՊԱՊԻՆ ԿՈՆԴԱԿԸ

Թանի՛ թղթակիցը հետեւեալը կը գրէ Պերլինէն.

Գերմանիոյ կեդրոնի կուսակցութեան առաջնակարգ պետերէն Պարոն ֆոն Հէրդլինկ, որ վերջին ընտրութեանց ատեն ազգային կաթոլիկներու խումբին մէջ էր, Բաւէքրատորմի ճառ մը արտասանելով, խօսեցաւ կրօնական նոր գաղափարներու խնդրոյն վրայ։ Պարոն ֆոն Հէրդլինկ, յայտարարելով որ հնազանդ է Վատիկանի, քննադատեց պապական վերջին կոնդակը և ըսաւ.— «Աւանդութիւնը անվիճելի չենք նկատեր միայն այն իրողութեան բերմամբ թէ անցեալէն փոխանցուած է մեզի։ Երբեմն վաւերական նկատուած աղբիւրներու և գրութիւններու համար հիմա յայտնուած է թէ կեղծ են. Այդ պատճառաւ և ոչ մէկ բան պէտք է անվիճելի կերպով ապացուցուած նկատել, մինչեւ որ չենթարկուի պատմական քննադատութեան, և այդ քննադատութիւնը չուզեր կենալ նոյն իսկ նուիրական աղբիւրներու առջեւ։» Նշանակալից իրողութիւն մըն է այս պարագան թէ հարաւային Գերմանիոյ կաթոլիկ գլխաւոր թերթը՝ Քէօլնիշէ Ֆոլքսձայդունկ այդ ճառը իր առաջին էջերին մէջ արտատպած է նոյնութեամբ։ Այս կէտը ապացոյց մըն է որ գերման կաթոլիկութեան լուսաւորեալ շրջանակներուն մէջ համամիտ չեն պապական հրահանգներուն՝ կրօնական նոր գաղափարներու մասին։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Այս [illegible] ամբողջ զօրս Լոնտոն երկուշաբթի, երեքշաբթի ու չորեքշաբթի օրերուն համար կը պատրաստէ՝ Բարիզի քաղաքապետութեան Խորհուրդին անդամներուն ի պատիւ, ընդունելութեանց յանձնաժողովին նախագահ Պ. Բանէլ Բարիզ պիտի երթայ՝ նոյն անդամները Լոնտոն առաջնորդելու համար՝ կը[illegible]։ Պ. Պիլլան, Բարիզի քաղաքապետութեան Խորհուրդին նախագահը, Լոնտոնի ֆրանսական դեսպանին հաղորդեց թէ անդամներէն ոմանք, նախապէս տրուած խոստումներու բերմամբ, պիտի չկրնան ներկայ գտնուիլ՝ նոյն դեսպանատան մէջ այդ առթիւ կատարուելիք ընդունելութեան։ Լոնտոնի քաղաքական ու տնտեսական ակումբը սեղանի հրաւիրեց Բարիզի քաղաքական - տնտեսագիտութեան Ընկերութեան անդամներէն երկուքը, որոնցմէ Պ. Իվ Կիյօ պիտի խօսի մաքսային ազատ փոխանակութեան պայմաններուն վրայ՝ Ֆրանսայի մէջ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Վախճանեալ Քօրնէլիուս Վանտէրպիլդի ամէնէն պզտիկ աղջիկը՝ միս Կլէտիս պիտի ամուսնանայ Բէչդայէն Լաչլօ Զէչէնիի կոմսին հետ։ Հունգարացի ազնուականը իր սիրային յարաբերութիւնները վերջերս հաստատեր է Վիեննայի մէջ, ուր կը գտնուէր միս Կլէտիս՝ իր մօրը հետ։ Վանտէրպիլդի աղջիկը իբրեւ ժառանգութեան բաժին ստացած է վաթսուներինգ միլիոն ֆր.։ Կոմսին կալուածներուն մէջ կատարուած դրօշական պըտոյտի մը ատեն տեղի ունեցաւ նշանախօսութիւնը։ Կոմսը քսանութ տարեկան է և սենեկապետ Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր։ Իր երէց եղբայրը՝ Տիրոնե կոմսը ամուսնացած է Քարոման-Շիմէյ կոմսուհիին հետ։ Լաչլօ Զէչէնիի կոմսը Նիւ-Եորք ժամանեց և հիւրընկալուեցաւ Վանտէրպիլդ ընտանիքին կողմէ։

— Նիւ-Եորքի թերթ մը, այս առթիւ կը հրատարակէ հետեւեալ ցուցակը որ կը պարունակէ անգլիացի ազնուականներու հետ ամուսնացած տասը Ամերիկուհիներու հարստութիւնը. — Մարլպօրօյի դքսուհի՝ 50 միլիոն ֆր., Լիւիէն Մարլպօրօյի դքսուհի՝ 20, Ռօքսպուրկի դքսուհի՝ 50, Մանչէսդըրի դքսուհին՝ 10, Քօնդուէլօ՝ Մանչէսդըրի դքսուհի՝ 5, Լէտի Քըրզըն՝ 28, Քորա՝ Սթրէֆօրդի կոմսուհի՝ 5, Բրավընի կոմսուհի՝ 5, Տանուկմօրի կոմսուհի՝ $2\frac{1}{2}$, Եէրմութի կոմսուհի՝ 5 միլիոն ֆր.։ Օտարազգի ազնուականներու հետ ամուսնացող ամերիկացի աղջիկներուն ամբողջ օժիտն է 825 միլիոն ֆր.։

ՄՈՆԴԻՆԵՕԶՕ ՆԱԽԿԻՆ ԿՈՄՍՈՒՀԻՆ

Պ. Դօզէլլիի հայրը ըսեր է օրագրողի մը թէ իր զաւակը դրամական նեղութիւն ունէր։ Միլանի Սէքօլօ լրագիրը կ'ըսէ թէ ուրիշ հոգեր ալ կը սպառնան Մոնդինեզօ նախկին կոմսուհիին երիտասարդ ամուսնոյն։ Արդարեւ կը ծանուցուի թէ Ֆիէզօլէ ժամներ է Ֆիրէնցէյի նշանաւոր ընտանիքի մը պատկանող աղջիկ մը, որ աչխուժէրով կը փնտռէ իր խռովեալ սիրահարը՝ Պ. Դօզէլլին։ Նոր աղջկան ամոլին ներկայութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն կը պատճառէ։ Մասնաւորաբար ժամանած գերման լրագրողները՝ նոր համակրական արտայայտութիւններ ըրին Դօզէլլի ամոլին բնակած օթէլին առջեւ. Նախկին կոմսուհին հարկադրուեցաւ երեւալ և շնորհալի կերպով ողջունել զանոնք. Նաեւ լուսանկարներ պարունակող քարդ-փոսդալներ բաշխել տուաւ անոնց. ասոնց մէկը կը ներկայացնէ կոմսուհին ու իր աղջիկը՝ Մօնիքա։ Փօքրիկ իշխանուհին տեղ մը տարուած չէ և մինչ Ֆիէզօլէ կը գտնուի։ Մայրը և զաւակը երբ դուրս ելլեն, երկու հեծեալ ոստիկաններ կը հետեւին անոնց, որպէսզի Մօնիքա իշխանուհին չառնեն մօրը ձեռքէն։

— Համպուրկէն թղթատար Տնօրէն մը Պ. Դօզէլլիի 12,000 ֆր. առաջարկեց հինգ նուագահանդէսի համար, բայց Պ. Դօզէլլի մերժեց, ըսելով որ մինչեւ տարւոյս վերջը ամուսնական սիրոյ պիտի նուիրէ ինքզինքը և այդ սիրոյն ներշնչման տակ եղանակներ պիտի յօրինէ։

— Նախկին Ժէզուիթ մը Պէլճիքէ Թակեպլադի մէջ յօդուած մը հրատարակելով կ'ըսէ թէ Վատիկան չի կրնար լուծել նախկին Լուիզ իշխանուհիին առաջին ամուսնութիւնը, վասն զի այդ պարագային Հռոմայ Եկեղեցին պիտի չկրնայ օրինաւոր նկատել նոյն ամուսնութենէն ծնած զաւակները։

ՄԻՆՆԻԽԻ ՈՃԻՐԸ

Մինխիխի եղեռնագործ ատեանը չորեքշաբթի օրը արձակեց իր վճիռը Նիտէրհօֆէրի մասին։ Ինչպէս արդէն ծանուցինք, այդ անձը, Պավարիա սիրքին Նախկին Տնօրէնը, ամբաստանուած էր թէ սպաննած է իր բարեկամը Հէննշէլ վաճառականը՝ Պավիէրայի ներքին գործոց նախարար Պ. ֆոն Պրէդդայլի աներորդին։ Հէննշէլ 1904 մայիս 25էն ի վեր անհետացած էր և ներկայ տարուան գարնան երեւան հանուեցաւ ոճիրը։ Նիտէրհօֆէրի դէմ ծանրածանր ապացոյցներ ձեռք բերուեցան. անոր քովէն գտնուեցան Հէննշէլի վերաբերող մասանիներ։ Զոհին կմախքը սիրքին կրկէսին մէջ երեւան հանուեցաւ թաղուած տեղէն՝ սիրքին նախկին մէկ պաշտօնեային կողմէ տրուած տեղեկութեանց համաձայն։ Հաստատուեցաւ թէ Հէննշէլի անհետացումէն քիչ ետքը, Նիտէրհօֆէր 7500 ֆր.նոց փոխանակագիր մը ցոյց տուած էր անոր ընտանիքին, բայց այդ փոխանակագրին կեղծ ըլլալը հաստատուեցաւ։ Ամբաստանեալը մինչ բոլորովին ներքեւ իրեն վերագրուած ոճիրը։ Դատավարութեան ատեն հանգարտ էր։ Վկայութիւնները նոր բան մը չհաստատեցին։ Պաշտպան փաստաբանին ճառէն ետքը Նիտէրհօֆէր յայտարարեց.— «Ինչպէս Աստուծոյ գոյութիւնը ճշմարիտ է, այնպէս ալ ես անմեղ եմ։» Հակառակ այս ուրացումին, Նիտէրհօֆէր իբրեւ մարդասպան մահուան դատապարտուեցաւ և իբրեւ գիր կեղծող՝ հինգ տարուան տաժանակիր աշխատութեան։ Նիտէրհօֆէր ամենակատարեալ հանդարտութեամբ ունկնդրեց դատավճռին ընթերցումը։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ՊԱՇՏՕՆ.— Գօզանի գաւառին կառավարիչ անուանուեցաւ Տուրանի գաւառին կառավարիչ Մուսա Քեազիմ էֆ. որուն յաջորդեց Խումար նախկին կառավարիչ Հասան պէյ։

— Պաղտատի նահանգին կրթական Տնօրէն անուանուեցաւ Տրապիզոնի կրթական Տնօրէն Թեւֆիք պէյ, որ միանգամայն պիտի քննէ Պասրայի ու Մուսուլի նահանգներուն կրթական գործերը։

— Պրուսայի նահանգին Էսքիշէհիր գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Ատանայի նահանգին Ֆեքէ գաւառակին գայմագամ Խալիլ էֆ. որուն յաջորդեց Ճէզըրէի նախկին գայմագամ Մէհմէտ Նուրի պէյ։

ԱՍՏԻՃԱՆ.— Միւթեմայիզի աստիճան տրուեցաւ առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան մասնագէտներու մարմնոյն անդամներէն ճարտարագէտ Էմին ու Տավէր պէյերու, Էնկիւրիի նահանգին առաջին ճարտարագէտ Նէճատի էֆ.ի և կրթական նախարարութեան Խորհուրդին դիւանին առաջին միւմեյիզ Ֆեհմի պէյի։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.— Առաջին կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Կ. Պոլսոյ վերաքննիչ ատեանին ընդհանուր դատախազ Թուրքշէֆքաթէ Ահմէտ Մուխթար էֆէնտիզադէ Նէճմէտտին էֆ.ի։ Երկրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Դանուբի եւրոպական միջազգային յանձնաժողովին մէջ աւստրիական պատուիրակ Պ. Վիքդոր ֆոն Պօրհիքի և գերման պատուիրակ Պ. Մարհանիքի։ Երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Պէպաէյոյ օսմ. պատուակալ հիւպատոս Պ. Բալլօ Կարոնիա Ակքարայի և Բարիզի մէջ «էդիւլ»ի մեքենաներու ժէնօֆ Հէրչէր գործարանին ներկայացուցիչ ու Տնօրէն ճարտարագէտ Պ. Լօնպիքի։ Չորրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Տրապիզոնի կուսակալութեան արձանագրութեանց դիւանին տեսուչ Հաճի Շաքիր էֆ.ի։

— Իթթիխարի նշանը՝ Օրտու գաւառակին ոստիկան-զինուորներու տեղակալ Քեմալ աղայի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌԱՄԱԶԱՆ.— Կիրակի գիշեր լուսնոյ մահիկը տեսնուած չըլլալով, երէկ ամբողջացած նկատուեցաւ Շապան ամսուան երեսուներորդ օրը և այսօր սկսաւ Ռամազանը։

— Մեծ-Եպարքոսը, Շէյխ-իւլ-Իսլամը, նախարարները և բոլոր բարձրաստիճան պաշտօնատարները այս իրիկուն Կայս. Պալատ երթալով Ռամազանի առթիւ իրենց շնորհաւորութիւնները պիտի մատուցանեն և յետոյ իֆթար պիտի ընեն։

— Բոլոր զինուորները, այս իրիկունէ սկսեալ, իֆթար պիտի ընեն Կայս. Պալատան մօտ պատրաստուած վայր մը։

— Կայս. Իրատէի մը համաձայն, ըստ սովորութեան, երէկ Կայս. անձնական Գանձուն ամբարանոցէն եղ, բրինձ են. բաշխուեցան աղքատներու, որոնք բարեմաղթութիւններ ըրին Վեհ. Սուլթանին համար։

—Ռամազանի մէջ զինուորներուն տրուելիք ուտելիքներու նմոյշները, երէկ, Կայս. Պալատ մատուցուեցան։

—Քաղաքապետութիւնը Կայս. Պալատ պիտի մատուցանէ Ռամազանի առթիւ Կ. Պոլսոյ փուռերուն մէջ պատրաստուելիք «սիմիտ»ներուն և «բիտէ»ներուն նմոյշները։

ԷՆԿԻՒՐԻԻ կուսակալ Բէչիտ պէյ, որ Էրզրումի կուսակալ կարգուած է, առջի իրիկունը Անատոլի երկաթուղիով Կ. Պոլիս ժամանեց և ուղղակի Կայս. Պալատ գնաց։ Բէչիտ պէյ, այս շաբթու, իր նոր պաշտօնատեղին՝ Էրզրում պիտի ուղեւորի։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Անգլիոյ, Իտալիոյ ու Պարսկաստանի դեսպանները և Աւստրիոյ դեսպանատան գործակատարը, երէկ, Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցան Մեծ-Եպարքոսին ու արտաքին գործոց նախարարին հետ։

—Ամերիկեան դեսպանը, երէկ, Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոսին հետ։

—Պուլկարական գործակատարը, երէկ, Բ. Դուռը գնաց և տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոսին հետ։

ՀԱՑ, ՄԻՍ ԵՒ ՎԱՌՈՒԼԱՆԻՒԹ.— Միսի «չաչնի»ի մարմինը տեղեկագիր մը տուաւ քաղաքապետութեան, կարգ մը միջոցներ առաջարկելով, որպէսզի ձկան ալ միսի գիները չաղեն։ Այդ տեղեկագիրը Պետական Խորհուրդին ներկայացուեցաւ, որուն քաղաքային ճիւղը խորհրդակցութիւն կատարելով արդիւնքը տեղեկագրեց Մեծ-Եպարքոսին։ «Չաչնի»ի մարմինն այդ տեղեկագրին մէջ ըսուած է որ մսավաճառները կը գանգատին և կ'ըսեն թէ պետական հաստատութեանց միս մատակարարողները, առանց «չաչնի»ի գործողութիւնները կատարելու, մէկ քանի մսավաճառներու ոչխար կը ծախեն, որով մսավաճառութեամբ զբաղողները կը վնասուին։ Նոյն տեղեկագիրը կը յայտարարէ թէ պետական հաստատութեանց միս մատակարարողները, դրսուած արգելքին հակառակ, Կ. Պոլսոյ պէտքերուն յատկացուած ոչխարները կը գնեն, ինչ որ պատճառ կ'ըլլայ միսի գիներուն բարձրացմանը։ Պետական Խորհուրդին քաղաքային ճիւղը որոշեց ուշադրութեամբ գործադրել վերոգրեալ տեղեկագրին առաջարկութիւնները։

—Ներքին գործոց նախարար Մէմտուհ փաշայի նախագահութեամբ կազմուած յանձնաժողովը որոշեց որ հացագործները հացերը կշռելով վաճառեն և պակասը լրացնեն, որպէսզի փուռերը մինչեւ քննելու և պակաս հացերը գրաւելու պէտք չմնայ։ Այս որոշումը Պայքամէն ետքը պիտի գործադրուի։

—Խասգիւղի մէջ աղօրիք մը, որ անգործածելի մնացած էր, բացուեցաւ և օրական ութ հարիւր պարկ ալիւր պիտի կրնայ պատրաստել։

—Քաղաքապետութեան պաշտօնարանին մէջ, երէկ, նուազուրդ մը սկսաւ՝ Իզմիթի, Ալէմտաղի, Տէրքէնի, Տէյիրմէնտէրէի և Պէյքոզի շրջակայ անտառներէն փայտ կտրելու և քաղաքապետութեան հաշւոյն Կ. Պոլիս բերելու գործին համար։ Անտառներու պաշտօնեաները ցոյց պիտի տան կտրուելիք ծառերը և կտրելու և փոխադրելու ծախքերը յանձնառուներուն պիտի վճարուին։ Նուազուրդը այսօր ալ պիտի կատարուի և վերջնական յանձնումը տեղի ունենալէ ետքը, փայտերու ժամանումը պիտի սկսի։

—Անտառներու և հանքերու նախարարութեան կողմէ բերել տրուած փայտերէն, երէկ, 300 չէքի Գումգաբու տարուեցան, 280՝ Եէնիգաբու և 350 ալ Օտունգաբու։

ՍԱՄՏՍԱԿԱՆ յանձնաժողովը երէկ իր սովորական նիստը կազմեց։ Խորհրդակցութեանց մասնակցեցաւ Կայս. Պալատան երկրորդ քարտուղար ու սենեկապետ Իզզէդ փաշա։ Ներկայ էին նաեւ Պետական Խորհուրդին քաղաքային ճիւղին անդամ Զիւհտի պէյ և անտառներու, հանքերու և երկրագործութեան նախարարութեան մասնագէտներու մարմնոյն անդամ Ճէմիլ պէյ։

ԿՈՄՍ ՊԻԼԱՆՏ, Կ. Պոլսոյ հոլանտական դեսպանը, որ իր հիւանդութիւնը դարմանելու համար Լա Հէյ կը գտնուէր, առջի օրը մեռեր է։ Հոլանտական դեսպանատան առաջին թարգման Պ. Մկրտիչ Կարապետեան, առջի օրը, արտաքին գործոց նախարար Թեւֆիք փաշայի ապարանքը երթալով, ծանուցեց Կոմս Պիլանտի մահը։

—Մեծ-Եպարքոսին ու արտաքին գործոց նախարարին թարգմանները, երէկ, հոլանտական դեսպանատունը երթալով, ցաւակցութեան համար իրենց այցետոմսը թողուցին։

—Բ. Դուռը, երէկ, հեռագրեց Լա Հէյի օսմ. դեսպան Միսաք էֆ.ի որ Պիլանտ կոմսին մահուան առթիւ Հոլանտայի կառավարութեան ցաւակցութիւն յայտնէ Կայս. կառավարութեան անունով։

—Հոլանտական դեսպանատան դրօշը, երէկ, կէս պարզուած էր՝ իբրեւ սուգի նշան։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ դեսպան Պ. Բաբինեաւ, որ արձակուրդով Պուքրէշ կը գտնուէր, երէկ Կ. Պոլիս վերադարձաւ։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ կողմէ Անգլիայէն բերել տրուած շոգենաւակները, երէկ, սկսան երթեւեկել Սիրքէճիի, Գալաթայի և Սալը Բազարի միջեւ։

ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — Քաղաքապետութիւնը ծանոյց Թաղապետական շրջանակներուն թէ շէնքերու կառուցման ու նորոգութեան պահուն արտօնութենէն դուրս շինութիւններ եթէ կատարուին, խակոյն արգիլուին և մինչեւ որ արտօնութեան սահմանած վիճակին չենթարկուին, շինութեանց շարունակութիւնը չարտօնուի. հակառակ պարագային, Թաղապետական շրջանակներու պաշտօնեաները պատասխանատու պիտի ճանչցուին։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ԿԱՌՔՈՎ Բարիզէն Կ. Պոլիս ժամանողն է Պ. Համըլ, ծանօթ հնագէտին որդին։ Պ. Համըլ հինգշաբթի օրը պիտի վերադառնայ Լոնտրէի ճամբով։

ԶԱՆԶԻՊԱՐԻ ԷՄԻՐԸ՝ Սէյիտ Ալի պին Համուտ, հինգշաբթի օրը, Կ. Պոլիս պիտի ժամանէ Վիեննայէն։

ԽԱՐԴԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆ.—Նեա Էֆիմէրիս կ'ըսէ թէ Կ. Պոլսոյ մէջ գործառնութիւն կատարող երեք պանքաներ, իրենց ներկայացուած մէկ քանի կեղծ «քոնէսըրման»ներէ ու վարկի նամակներէ խաբուած են։ Այդ պանքաներէն առաջինը հազար և երկրորդն ալ հազար ութ հարիւր ոսկի վճարեր են. միայն Վինէր Պանք Ֆէրայն այդ վնասէն ազատեր է, Սամսոնի Ալտավանլըօղլը դրամատունէն տրուած տեղեկութեան մը վրայ։ Խաբեբաներու կողմէ ցոյց տրուած գրութիւնները խիստ նման էին իսկականներուն։ Այդ մասին քննութիւն կը կատարուի։

ԱՆՀԵՏԱՑԵԱԼ ՊԱՆՔԱՏՈՄՍԵՐԸ.— Գոնիայի վաճառականներէն Յովհաննէս Հաճի Նազար, որ մանիֆաթուրա գնելու համար Կ. Պոլիս եկած է, առջի օրը, Պոլիս, Պահճէ Գաբու, Տիգրանեան խան, Իլիազարի վաճառատունը գնաց և մանիֆաթուրա գնեց։ Փոխարժէքը հատուցանելու համար գրպանէն իննսուն ոսկինոց պանքատոմսերու տրցակ մը հանեց և երկու հատը տուաւ։ Վաճառատունէն դուրս ելաւ՝ ուրիշ տեղէ ալ գնում կատարելու նպատակով. պանքատոմսերը միտքը գալով, գրպանները խառնեց և չգտաւ. խակոյն Իլիազարի վաճառատունը դարձաւ և գրագիր Ժաք Ավրամէն պահանջեց պանքատոմսերը, ըսելով որ հոն մոռցած է։ Ժաք Ավրամ յայտարարեց թէ տեղեկութիւն չունի։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց այդ գրագիրը և քննութեան ձեռնարկեց։

ԲՕՆՔԱԼԹԻԻ մէջ, առջի իրիկունը, Թրամուէյի կառք մը տապալեց Տիմիդրի անուն մարդ մը, որ ալ սրունքէն վիրաւորուեցաւ։

ՔՈՍԱՀԱՅԱ. — Խայիմ անուն Հրեայ մը, առջի իրիկունը, Հայտար Փաշայի շոգենաւէն կամուրջ ելած ատեն, քսակահատ մը չորթեց անոր ոսկի ժամացոյցը ու շղթան՝ վեց ոսկի արժէքով։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ երկաթուղիին 38րդ շաբթուան հասոյթը սապէս եղաւ իւրաքանչիւր քիլոմեդրի համար.—Հայտար Փաշա-Էնկիւրիի գիծ (578 քիլոմեդր) 17,499 ֆր. անցեալ տարիէն 2,444 պակաս և միւս շաբաթներէն 720 աւելի։ Էսկիշէհր-Գոնիայի գիծ (445 քիլոմեդր) 13,151, անցեալ տարիէն 4,258 աւելի և միւս շաբաթներէն ալ 870։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ Հոգաբարձութեան անդամները այսօր խմբովին Եէտիգուլէ կ'երթան՝ այցելելու այդ Հաստատութիւնը և տեղւոյն վրայ կարգ մը որոշումներ տալու ի մասին մատակարարական գործերու, պատսպարեալներուն ու ներքին երկրորդական պաշտօնեաներուն թիւին զեղչման եւյլն։ Աւելորդ է շեշտել Հոգաբարձութեան անդամներուն հաւաքական այցելութեան օգտակարութիւնը, մօտէն քննելու և ուսումնասիրելու համար ամէն բան, և տարակոյս չկայ որ այսուհետեւ ալ պարբերաբար կը կրկնուի, պատեհ առիթներով։ Դրամական տագնապէն անմիջապէս ետքը, զոր կ'անցընէ այս միջոցիս Հիւանդանոցը և որուն համար ծրագրուած փոխառութեան մանրամասնութիւնները հաղորդեցինք նախորդ շաբթուն, ուշադրութեան առնուած գլխաւոր պարագան է՝ պատսպարեալներուն խճողումը, որոնց համար թէ՛ շէնքերը նեղ կուգան և թէ՛ ծախքը անբաւական է։ Արդի Հոգաբարձութեան պաշտօնի անցած պահուն, Հիւանդանոցի պատսպարեալներուն ու ներքին պաշտօնէութեան ընդհանուր թիւը կը հասնէր մօտաւորապէս 1150ի։ Հոգաբարձութիւնը իր պիւտճէն կարենալ հաւասարակշռելու համար, որոշած է որ բո՛ւն իսկ պատսպարեալները, —հիւանդ, ծեր, յիմար, եւն.— 800էն աւելի չըլլան և պաշտօնեաներուն թիւն ալ 100ը չանցնի, համագումար 900 հոգի։ Այս որոշման գործադրութեան համար, Հիւանդանոցի Ներքին Տնօրէնութիւնը, Հոգաբարձութեան հրահանգով, քննութեան ձեռնարկած է ճշդելու համար թէ պատսպարեալներէն որո՛նք կրնան ճամբուիլ, տուն տեղ կամ ազգական ունենալով՝ զիրենք խնամող, և թէ արդէն իսկ բաւական թուով ճամբուածներ եղած են։ Այս զատման գործողութիւնը, բնականաբար, կը կատարուի, և պէտք է կատարուի մեծ ուշադրութեամբ ու խղճմտութեամբ, զրկանք չպատճառելու համար այն կարգի պատսպարեալներու որոնք իրօք կարօտ են հանրային գթութեան և Ազգին Տանը մէջ հիւրընկալուելու և դարմանուելու։ Հոգաբարձու Տեարց այսօրուան այցելութիւնը ու տեղւոյն վրայ կատարելիք խորհրդակցութիւնները որոշ ուղղութիւն մը տալու պիտի նպաստեն այս բոլոր գործերուն։

ԽԱՐԲԵՐԴԷՆ կը գրեն մեզ սեպտ. 12 Թուականով.

Սեպտ. 10ին Խարբերդի Նորեկ գայմագամ Վեհմ. Ապտուլլահ Նաճի պէյ գօլէճիս այցելութիւն տուաւ, ուր 15 վայրկեանի չափ Բրօֆ. Թէնէքէճեանի հետ ունեցած խօսակցութենէն վերջ ուսանողներուն կարգ մը յորդորներ ուղղել փափաքեցաւ։ Շատ գեղեցիկ ու ամփոփ կերպով բացատրեց ուսման կարեւորութիւնը, ու մանաւանդ ալ շեշտեց նկարագրի դերը գործնական կեանքի մէջ։— «Անընկարագիր մարդը դաշտի անբոյր ծաղիկին կը նմանի. գեղեցիկ ձեր զարգացումը կը ցուցնէ, մանաւանդ ալ ձեր ներքին զգացումներուն փափկութիւնը. ջանացէ՛ք միշտ դէպի կատարելութիւն մղել ձեր իւրաքանչիւր նկարագրի կէտը ու կաղապարուիլ օրինակելի տիպարներու նկարագրին վրայ։ Ցարաճուն զարգացում ունեցող անձ մը երջանիկ կ'ըլլայ ամէն պարագայի տակ։ Յաջողութիւն կը մաղթեմ, ու կ'ուզեմ անգամ մըն ալ շեշտել, նկարագիրը մասնագիտականէն աւելի կարեւոր է գործնական կեանքի մէջ»։ Ապտուլլահ Նաճի պէյ շատ համակրելի դէմք մըն է. Պոլսոյ Բարձրագոյն Վարժարանէ մը վերջ ընթացաւարտ եղած է Հալգալի դպրոցէն, ու երկու տարի ուրիշ տեղերու մէջ պաշտօնավարելէ ետք հիմակ Խարբերդ քաղաքին մէջ պաշտօնավարելու կոչուած է։

*** Լսուեցաւ թէ Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը սեպտ. 8ին Մալաթիա հասեր է եւ ութը օրէն Խարբերդ պիտի գայ։ Այս առիթով Գոլէճիս վարժապետական ժողովը յարմար նկատեց հոս հասնելու օրը ուսանողներուն արձակուրդ տալ, քանի որ աշակերտներուն մեծամասնութիւնը Հայ Եկեղեցւոյ զաւակներ ենք, եւ ի պատիւ Ն. Ս. Օծութեան դիմաւորել տալ բոլոր դպրոցի աշակերտները։ Ամէն կողմէ ալ հանդիսաւոր ընդունելութիւններ կատարելու պատրաստութիւններ կը տեսնուին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՀԱՅ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔ

(ՀԵՐՔՈՒՄԻ ՄԸ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ)

Պատ. Խմբագիր տէր,

Արեւելք պատուարժան լրագրոյ մէջ հրատարակուած պատասխանս, կրկին անտեղի և անյարմար պատասխանի մը հանդիպելով Մեհմուաի Ախպար լրագրոյ մէջ, արժան համարեցի վերջին պատասխան մըն ալ տալ, ուխտելով ուրիշ առթիւ ոչ իսկ բառ մը արտասանել, որովհետեւ ես «գանձ» կ'ըսեմ, իսկ նա «տանձ» կը հասկնայ, հետեւաբար չարժեր պատասխանել. բայց միայն քանի մը կէտեր կային, որոնք արժանապատուութեան ուղղակի դէմ, և աւելի ճիշդը ըսեմ՝ քամահրանաց տեսակէտով գրուած ըլլալուն, արժան սեպեցինք չափ և սահման դնել տալ իր գրութեանը։ Խմբագրութեան տուած ձանձրոյթներուս և նեղութեանց համար կանխաւ շնորհակալութիւնս յայտնելով, կը խնդրեմ որ հետեւեալը զետեղէք ձեր հանրօգուտ թերթին մէջ։

Մեհմուաի Ախպար լրագիրը սովորութիւն ըրած է իրեն հերքելու Արեւելքի մէջ գրուած այն լուրերը՝ ի մասին Հայ Հռոմէական գործերու՝ որոնք իրեն դժգոհութիւն կը պատճառեն, նախ և առաջ իրմէ բղխած չըլլալնուն համար։ Երբ թերթ մը սկզբունք դրեր է իրեն քանի մը ձայներու միայն արձագանգ ըլլալ, բնականաբար չկրնար իրերը տեսնել այնպէս ինչպէս որ են։ Արեւելք օրաթերթը որ իր հիմնարկութենէն ի վեր լուրջ ընթացք մը բռնած է միշտ, և Տնօրէնութիւնն ու Խմբագրութիւնը վստահելի և կարող անձանց ձեռքը կը գտնուին, կատարեալ համոզում գոյացնելէ ետքը միայն այսպիսի տեղեկութեանց և լուրերու մասին, զոր առանց քննութեան և օգտային ու չինծու չըլլալնին չստուգած չհաղորդեր. մանաւանդ երբ Հայ Հռոմէական Պատրիարքարանի լուրերուն վրայ կը գրէ, ուրիշ նպատակ չունի իրեն առաջադրած՝ այլ անկողմնակալ ոգիով հաղորդել նոյն Պատրիարքարանին վերաբերեալ լուրերը։ Զարմանք կը պատճառէ մեզ արդարեւ Մեհմուաի Ախպարի շաբաթ օրուան թուով Արեւելք լրագրոյ մէջ հրատարակուած «Պսակ» ստորագրութեամբ յօդուածին դէմ գրած պաշտպանողականը։

Մեր յարգոյ ընդդիմախօսը պէտք է գիտնայ որ մենք ո և է անձնական հաշիւ չունինք Գոյումճեան եպիսկոպոսին հետ։ Կ'երեւի թէ նոյն լրագրոյ արտօնատէրը բացակայ էր, երբ Վատիկանի կողմէ քննիչ ղրկուեցաւ Պոլիս Գոյումճեան եպիսկ., հանգուցեալ Իմմանուէլեան Պատրիարքի օրով, և թէ չիմացաւ ինչ որ անցաւ դարձաւ հոն ի մեծ դժգոհութիւն այն եկեղեցականաց, որոնք Պատրիարքարանի իրաւանց անվթար պահպանումը կ'ուզէին։ Կրնա՞յ ցուցնել մեզ մեր բարեկամ արտօնատէրը լուսամիտ կղերական մը նոյն իսկ, որ լաւ խօսի այդ քննութեան ելքին վրայ։ Դեռ անցեալ օր էր, երբ հինաւուրց կղերական մը ցաւալից շեշտերով, բաւական ընտրեալ թուով բազմութեան մը առջեւ կ'ըսէր թէ, «Գոյումճեան եպիսկ. լատին կղերէ մը աւելի խիստ վերաբերեցաւ մեր Պատրիարքարանին դէմ, ստնակոխ ընել ուզելով Պատրիարքական իրաւունքները։» Արդեօք կ'անգիտանա՞յ նաեւ հաշուեքննութեան ձախող ելքը որուն վրայ հապճեպով ինքզինքը Հռոմ նետեց։ Միթէ Սաբէլեան Վ.ի կտակի քննութեան խնդիրը, որուն համար զինքը քննչութեան պաշտօնով Բարիզ ղրկեցին, ձախորդ հետեւանքներ առաջ չբերա՞ւ Գոյումճեան եպիսկոպոսի բռնելիք ընթացքին և գործունէութեան հետեւանօք. բայց այժմէն փոխանակ խօսելու այս մասին՝ լռենք և սպասենք. միայն սա չափ ըսենք թէ, նիւթապէս և բարոյապէս պիտի տուժէ Պատրիարքարանը այս խնդրոյն մէջ, որու մասին առիթը ներկայացած ատեն պիտի գրենք։

Կարեկցութիւնս կը շարժի մեր բարեկամ արտօնատիրոջ մասին, երբ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ծանօթ դրամական խնդրոյն վրայ կը խօսի։ Միթէ այդ լո՛ւրն ալ Սագըզ-Աղաճի Պատրիարքարանէն ելլելու էր՝ որպէս զի չհերքուէր պաշտօնական միակ լրագրէն։ Աշխարհ ամէն, բաց ի իրմէ, իմացաւ Սարեան Վ.ի գործած զեղծումը և Վատիկանի անհարկի միջամտութիւնը, և որ ցաւալին է Գոյումճեանին Ս. Ղազարու վանքը ղրկուիլը իբր լիազօր պատուիրակ, և անոր բռնած անարդարանալի ընթացքը երկդարեան Միաբանութեան մը դէմ։ Արդեօք գիտէ՞ Մեհմուաի Ախպարի արտօնատէրը այն տեսարանները որ անցան Վենետիկի լճակին մէջ, ի նպաստ Սարեանին։ Գիտէ՞ արդեօք ծերունի Աբբահօր երեսին նետուած նախատինքները և այն անփոփոխելի կարծիքը Գոյումճեան եպս.ին թէ «Սարեան արդար է», գիտնալով հանդերձ անոր թռցուցած մեծ պարտքը։ Մենք չենք ըսեր թէ վանական վարչութիւնը բնաւ յանցանք չունի այդ զեղծմանց մէջ, քանի որ լրջօրէն չէ հսկած այդպիսի միակ անձի մը մատակարարութեան վրայ, բայց սաով միթէ կ'արդարանա՞յ Սարեանը և կամ Գոյումճեան եպս. զեղծմանց մը պաշտպանելու իրաւունք կը ստանա՞յ։ Հարցնել կ'ուզեմ քեզ, ո՛վ Մեհմուաի Ախպար, ատոնք սո՛ւտ են. կրնա՞ս ուրանալ և կամ հերքել, վասն զի Արեւելք գրեց և դուք ալ պաշտօնապէս ձեզ չտեղեկագրուելով վանքէն, հարկ էր որ արժանապատուութիւնդ պահելու և ձեր նպատակէն չշեղելու համար հերքէիք այս գրութիւնը։

Իսկ գալով Սըվազ-Բրգնիքի եպիսկոպոսական ընտրութեան մասին գրած պատասխանին, կրկին կրկին կարդացինք և բան մը չհասկցանք. մինչ նոյն յանկերգը, միշտ կրկնութիւնը նախորդ բառածներուն, խնդրեմ երբեք չմոռնաք ուրիշ առթիւ ալ միեւնոյն գովասանական ածականներով միեւնոյն բառերով մկրտել Բէչչէճեան Վ.ը, բայց գիտէ՞ք, պարզ վարդապետ մը այսքան չափէն աւելի գովելը ծաղրելու նշանակ է։ Հասկցանք, իմացանք, ականջներէս բամպակը հանեցինք, Սինօդը Բէչչէճեան Վ.ը ընտրեց եպիսկոպոսացու, իսկ ժողովուրդը քանի որ իր առաջնորդը ընտրելու իրաւունքն ունէր, ան ալ իր իրաւունքը պահանջեց, և բողոքեց ըսելով թէ «քուէարկութեան մէջ խարդախութիւն գործուեցաւ, եռանուն ցանկին մէջ մտնելու իրաւունք չունէր Բէչչէճեան վարդապետ, վասն զի կարելի չէ Կիւրինէն այսքան բազմաթիւ քուէ ստանալ, քանի որ հազիւ 20-25 տնուոր կայ հոն, դուք ալ Մեհմուաի Ախպար իմացաք ժողովրդեան գանգատին պատճառը։ Եւ այս առթիւ Հռոմ դիմեցին և Վատիկան բեկանեց անոր ընտրութիւնը։ Եթէ հարկ է ձեր ընդդիմախօսութեան հաւատալ, ի՞նչու մերին ըսածին չհաւատալ. միթէ ձեր ըսածը պատգա՛մ է, և կամ ձեր լրագիրը անպատճառ Պատրիարքարանի դիւանէ ելած պաշտօնական հրատարակութիւն մը նկատելու պարտաւոր ենք, ո՛չ երբեք։ Որչափ որ Արեւելք լրագիրը կրնայ տեղեկութիւն ունենալ Վատիկանի վրայ՝ այնչափ ալ Մեհմուայի Ախպար, և իրաւունք ալ չունի աջ ու ձախ քարոզներ կարդալու թերթի մը հանդէպ որուն տեղեկութիւնները առնուած են աւելի՛ լի որոշ և մօտաւոր աղբիւրներէ՝ քան մեր բարեկամին տուած լուրերը որոնց ո՛ր աղբիւրէ բղխած ըլլալը մեզ ծանօթ է։ Մենք չենք կարծեր որ մեր յարգոյ բարեկամը համոզումով հերքելու կ'ելլէ Արեւելքի լուրերը, այլ ստիպուած է հերքելու զանոնք՝ հերքած ըլլալու համար։

Եզրակացնելով խօսքերնիս և վերջակէտ մը դնելով այս խնդրոյ մասին, կ'ուզեմ ազդարարել Մեհմուաի Ախպարի և յիշեցնել թէ, երբ Սըվազ-Բրգնիքի եպիսկոպոսական ընտրութեան համար արդարացի պայքարը բացուեցաւ ընդ մէջ Թորոսեան Վ.ի և Բէչչէճեան Վ.ի՝ թեմականներուն կողմէ, և քանի որ ըստ օրինի Վատիկանի հաստատութիւնը անհրաժեշտ է, երբ հասարակութիւնը յատուկ գրութեամբ դիմում ըրաւ և բողոքեց այս քուէարկութեան դէմ, մէջ բերելով ամէն պարագաները, և քանի որ Թորոսեան Հ. Յովհաննէսը խիստ մօտէն ծանօթ է Ս. Պապին համակրանքին ու գնահատման արժանացած է, քանիցս անոր ներկայութեան ընդունուելով, և նոյն իսկ թէ՛ Բուպեան և թէ Գոյումճեան եպիսկոպոսաց ալ յայտնած է Ս. Պապը՝ իր բարձր գնահատականութիւնը Հ. Յովհաննէսի մասին, ուրեմն այս շնորհաց և գնահատման արժանացող Հ. Յովհաննէսի հանդէպ ի՞նչ կ'արժէր Բէչչէճեան Վ.ի «Մէճմուա»-կան բառագովասանքը, և ի՞նչ արգելք կայ այս պարագային մէջ նոյն ընտրութիւնը բեկանուելուն Վատիկանի կողմէ, քանի որ իրաւունքի և հաստատութեան մեծ մասը իրենց կը վերաբերի։

«Պսակ» ստորագրողը ո՛չ վարձուած անձ մըն է և ո՛չ ալ այլոց քմահաճոյից թարգման, այլ մի միայն ճշմարիտ իրողութեանց և տեղեկութեանց լրատու. մեր նպատակը այս է, կը թողունք այդ պաշտօնները մեր ընդդիմախօս լրագրոյ վարչութեան, և երբեք աչք չունինք այդպիսի ընթացքի մէջ գտնուելու, քանի որ մեզի ծանօթ է Մեհմուաի Ախպար լրագրոյ այսքան բազում տարիներէ ի վեր Սագըզ-Աղաճի Պատրիարքարանի հանդէպ բռնած ընթացքը, որ կարծես դերասանի մը պէս թատերաբեմի վրայ, մինչ իր ուղղութիւնը, նպատակը և ընթացքը փոխած է «ասուր պատշաճի» նկատումով, և կամ ճիշդը ըսելով «Քիմին արապասընա պինէր իսէ, օնըն չարգըսընը չալըրմագ» սկզբունքով։ ՊՍԱԿ

ԼԻՍԷ ՖՐԱՆՍԷ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ ՖՐԱՆՍ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Տնօրէնութեամբ Պ. Ժ. Ֆօռի

Առեւտրական ուսմունք, պաշտօնական հաստատութեանց գրասենեակի գիտելիք, հայերէն և թուրքերէն լեզու։ Բերայի դասերը պիտի սկսին 7/20 սեպտեմբերի. իսկ Գատըգիւղի մասնաճիւղինը 6/19ին նոյն ամսոյ։ 20—18

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

(Կ. Ա. Պ) Սըվազ.—Կը ցաւինք որ մեր ապրիլ 3ի նամակին, ի մասին տեղւոյդ գործակալութեան հաշիւներուն, սեպտ. 18ին միայն կը պատասխանէք, այն ալ անգոհացուցիչ կերպով։ Տ. Բ. Խ.ի բաժանորդագինը, հին և նոր պարտքը, գանձած ըլլալու էիք ցարդ, իբրեւ գործակալ. նմանապէս հանգուցեալ Առաջնորդին հաշիւը կարգադրել դժուար չէր Առաջնորդարանի հետ։ Կը սպասենք ձեր գանձումներուն, հաշիւներուն ու վերջնական կարգադրութեանց՝ իբրեւ գործակալ։

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ վարժարանի գիշերօթիկ աշակերտներուն թիւը ո՛չ թէ 35 է, ինչպէս տպուած էր երէկ, այլ նախորդ տարիէն 35 աւելի է և կը հասնի 75ի։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Վիեննայի թերթերէն, հոկտ. 6)

Պ. ՔՕՔՕՎՑԷՎ ԲԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ռուսիոյ ելմտական գործոց նախարար Պ. Քօքօվցէվ, որ այս ամառը Հօմպուրկի և Զալիցպերիոյ մէջ անցուց, մէկ քանի օրէ ի վեր Բարիզ կը գտնուի։ Նոյե Ֆրայէ Բրէսէի թղթակիցը շաբաթ օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ անոր հետ, որ հետեւեալ մէկ քանի կարեւոր տեղեկութիւնները տուած է Ռուսիոյ ելմտական վիճակին վրայ։ Ահաւասիկ թղթակցին հեռագիրը.

ՓԱՐԻԶ, 5 հոկտ.—Պ. Քօքօվցէվ ըսաւ ինձ թէ միայն իր առողջութիւնը դարմանելու համար Բարիզ եկած է։ «Բնականաբար, յարեց նախարարը, քաղաքավարական այցելութիւններ տուի քաղաքական և ելմտական շրջանակներու պատկանող անձերու։ Նախարարապետ Պ. Քլէմանսոյի այցելեցի, զոր ցարդ չէի ճանչնար։ Պ. Քլէմանսօ մեծ սիրալիութեամբ ընդունեց զիս, և ցաւեցայ այդ խելացի անձին հետ երկար ատեն խօսելու ժամանակ չունենալուս համար, նոյնպէս քաղաքավարական այցելութիւն մը տուի արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիշոնի։»

Հարցուցի սոյն նախարարին թէ նոր փոխառութեան պայմաններուն վրայ բանակցելու համար չէ՞ որ Բարիզ եկած է։ Ըսաւ.—«Կրնամ վստահեցնել ձեզ թէ նոր փոխառութեան մը վրայ չեմ խորհիր, և թէ ըլլայ Բարիզի մէջ կամ այլուր, ո և է ձեւի տակ, վարկ փնտռելու պէտք չունինք։ Ռուսիոյ գանձը, մանաւանդ այս տարի, վարկի պէտք չունի բնաւ. բայց ապագային համար հիմակուց բան մը չենք կրնար ըսել. և անօգուտ է ատոր վրայ խօսիլ հիմա։»

Դիտել տուի նախարարին թէ ելմտացոյցի վերջին տեղեկագրին մէջ ըսուած էր որ Պետութեան գանձուն պէտքերը հոգացուած են մինչեւ տարւոյն վերջին համար. բայց յառաջիկայ տարւոյն համար թերեւս անակնկալ պէտքեր ծագին։ Նախարարը պատասխանեց.—«Այդ տեղեկագրին խմբագրութենէն ի վեր Ռուսիոյ ելմտական վիճակը շատ բարւոքեցաւ։ Գլխաւորաբար, տուրքերու հասոյթն այնչափ շատցաւ, որ տարւոյն սկիզբը ենթադրուած քանակութիւնը անցաւ։ Անկէ զատ այս տարւոյն հունձքերը որոնք միջին լաւութիւն մը ունին, մեծաքանակ դրամ ներածեցին երկրին մէջ, մանաւանդ թէ այս տարի ցորենի գիները շատ բարձր են։ Դրամի սակն ալ էապէս բարւոքեցաւ, ինչպէս կ'երեւի կայսր. պանքային հաշուեցոյցերէն։ Այս վիճակը նոյն իսկ դիւրութիւն տուաւ մեզ փոխանակագիրներ գնել արտասահմանի հրապարակներու վրայ։ Ռուսիոյ տնտեսական և քաղաքական վիճակներն ալ զգալապէս բարւոքած են այժմ, վասն զի Ճափոնի և Անգլիոյ հետ մեր կնքած դաշնագիրները մեծ հաճութեամբ ողջունուեցան ժողովուրդէն։ Ամէն ոք համոզուած է թէ հիմա այդ դաշնագիրները, Ֆրանսայի հետ մեր զինակցութեամբ, լաւագոյն երաշխաւորութիւնը կը կազմեն տեւողական խաղաղութեան, որ կատարելագործուած է ֆրանքօ-անգլիական և ֆրանքօ-ճափոնական համաձայնութիւններով։ Աւստրօ-Հունգարիոյ հետ մեր յարաբերութիւններն երբեք հիմակուան չափ բարեկամական եղած չէին։ Վիեննայի մէջ Վլատիմիր մեծ դուքսին եղած ընդունելութիւնը անմոռանալի ապացոյցն է ատոր։»

Պ. Քօքօվցէվ վաղը առտու Բեդերսպուրկ պիտի դառնայ առանց Լոնտոն հանդիպելու։

ԶԱՆԶԻՊԱՐԻ ԷՄԻՐԸ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԵՆՆԱ, 5 հոկտեմբեր.— Զանզիպարի Էմիրը որ այժմ Վիեննայի մէջ կը գտնուի, բարեհաճութիւնն ունեցաւ այսօր Օթէլ Պրիսթոլի մէջ ունկնդրութեան ընդունիլ Նոյե Ֆրայէ Բրէսէի խմբագիրներէն մին։ Էմիրը, որ սիրուն անձ մըն է 24 տարեկան, եւրոպական տարազով և անգլիախօս, ունկնդրութեան ընդունելով խմբագիրը, հրաւիրեց նստիլ իր քով և սիկառէթ հրամցնել տալով, ըսաւ.—«Եւրոպա ուղեւորութեանս մէջ, իբրեւ ճամբորդ կ'անցնիմ Վիեննայէ. մասնաւոր նպատակով մը չեմ եկած հոս, այլ ճամբորդութեան մէջ քիչ մը յոգնութիւն առած ըլլալու համար»։ Խմբագրին այն հարցման թէ առիթ պիտի ունենա՞յ Աւստրիոյ կայսեր հետ տեսնուելու, Էմիրը ըսաւ.—«Դժբախտաբար իմացայ թէ Ֆրանց Եոզէֆ կայսրը անհանգիստ է քիչ մը, հետեւաբար անկարելի է ունկնդրութիւն խնդրել, մանաւանդ որ վաղն իրիկուն պիտի մեկնիմ Վիեննայէ. Կ. Պոլիս պիտի երթամ»։ — Խմբագիրը հարցուց թէ Վիեննա քաղաքը ի՞նչ ներգործութիւն ըրաւ իր վրայ։ Էմիրը պատասխանեց—«Եօթը տարի առաջ Վիեննա եկած եմ անգամ մը. աշխարհի գեղեցկագոյն քաղաքներէն մէկն է և ուրախ եմ որ առիթ ունեցայ անգամ մը եւս տեսնել Վիեննան։» Այս խօսքին կարգը Աւստրիոյ և Զանզիպարի միջեւ առեւտրական յարաբերութեանց գալով ըսաւ.— «Զանզիպարի մէջ բաւական թուով Աւստրիացիներ կան որ շահաւոր գործեր կ'ընեն։ Հիւպատոս մըն ալ ունինք հոն. բայց ուղղակի առեւտրական յարաբերութիւնները շատ նուազ են։ Դրիէստէի ու Զանզիպարի միջեւ առաջ կանոնաւոր երկու շոգենաւային գիծեր կային. բայց շոգենաւ չի բանիր հիմա, որովհետեւ ծախքերնին չէին կրնար գոցել. չեմ կարծեր որ առեւտրական յարաբերութիւնները արդիւնաւոր ըլլան։» Էմիրը Կ. Պոլիսէն վերստին Բարիզ պիտի դառնայ և անկէ Լոնտոն. և Անգլիոյ մէջ քիչ մը ատեն մնալէ ետք Զանզիպար պիտի դառնայ։ Ինչպէս յայտնի է, Զանզիպար Անգլիոյ թեւարկութեան տակ կը գտնուի։ Էմիրը յարեց.— «Օգոստոսի մէջ մեկնեցայ Զանզիպարէն և կը յուսամ թէ դեկտ.ի մէջ վերստին հոն պիտի ըլլամ։»

ԲԱՄՊԱԿԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

ՎԻԵՆՆԱ, 5 հոկտ.— Բամպակի այս տարին, որ օգոստոս 31ին վերջացաւ, շատ փոփոխական էր այդ պիտանեգոյն նիւթին գիներովը։ 1904 տարւոյն մէջ աւելի բարձր էին գիները։ Բայց այն ատեն հակառակ երաշտութեան, 13ուկէս միլիոն հակ էր բերքը. բայց գիները համեմատաբար, դարձեալ բարձր չէին։ Իսկ 1906/7 տարին ուր բերքը առատ է՝ այսինքն 13ուկէս միլիոն հակ կը ծանուցուի, պաշտօնապէս, գիները դարձեալ բարձր կը մնան։ Ասոր պատճառը կը վերագրուի ամբողջ աշխարհիս մէջ հիւսուածեղէնի ճարտարագործութեան չափազանց ընդարձակուելուն, որուն բնական հետեւանքն էր բամպակի անակնկալ սպառումը։ Կ'երեւի թէ ճարտարագործութեան այս ճիւղը 1907/08 եղանակին աւելի եւս պիտի ընդարձակուի որով մանարանները երկար պայմանաժամերով յանձնարարութիւններ պիտի ընդունին։ Հետեւաբար յառաջիկայ բերքը շատ ըլլալու է որպէս զի կարելի ըլլայ գոհացնել յարաճուն պէտքերը։ Ամերիկեան շահադէտներ այժմ կը փորձեն գիները բարձրացնել. յայտնի է թէ Դեքսասի մէջ բամպակի բերքին առատութեան համար յոյսերը այնչափ զօրաւոր չեն, և յառաջիկայ տարի բերքը 20—40 % աւելի նուազ պիտի ըլլայ. բայց եթէ բերքին քանակը սովորական իսկ ըլլայ՝ այսինքն վերջին 12 տարիներու բերքին միջինը. այդ հաշուով իսկ 13 միլիոն հակ բամպակ ըլլալ կը յուսացուի։ Հետեւաբար շատ հաւանական չէ որ բամպակի գինը զգալի բարձրացում ունենայ յառաջիկային։

ՅԱՏՈՒԿ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ, 7 հոկտ.— Սակարանը բացուելուն լաւագոյն տրամադրութիւններ կը տիրէին և գրեթէ բոլոր գիները բարձրացած էին։ Ֆրանսական ռանթը քառասնթիմ շահեցաւ. օսմ. արժեթուղթերու համար գնողներ կային և 92.40 սկսան։ Օսմ. Պանքային բաժնեթուղթերը 694ի բարձրացան։ Ռիօ Թինթօն 15 ֆր. կորսնցնելով 1705 եղաւ, վասն զի պղինձի գինը 62ի իջած էր։ Պալիա Գարայտըն 603ի բարձրացաւ։ Կապարի գիներուն անկումը, ուրկէ կը վախցուէր, տեղի չունեցաւ. կ'արժէ 21.10։ Սակարանը փակուելուն անկում մը տեղի ունեցաւ, բայց հակումը հաստատուն է. Լոնտոնի Սակարանին մէջ անգլիական քոնսոլիտէին գինը բաւական հաստատուն է, բայց Նիւ-Եորքէն առնուած հեռագիրներու վրայ հանքային արժեթուղթերու գիները ինկած էին. ամերիկեան երկաթուղիներու բաժնեթուղթերու մասին ալ գործունէութիւն կը տիրէր։

ՎԻԵՆՆԱ.— Պաշտօնական զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ Վիեննայի մէջ ճարակած ծաղկախտը անհետացած է և ձեռք առնուած առողջապահական միջոցները դադրած են։

ՆԱՊՈԼԻ.— Սիամի Թագաւորը մինչեւ իրիկուն Նապոլի մնաց. իրիկունը Մեսինա կ'ուղեւորի, ուր պիտի հանդիպի Իտալիոյ Թագաւորին։ Սիամի Թագաւորը պիտի մեկնի հոկտ. 14ին։

ԼՈՆՏՈՆ.—Բարիզի քաղաքապետութեան Խորհուրդին անդամները առտուն Լոնտոն ժամանեցին։ Լորտ քաղաքապետին առաջնորդութեամբ այցելեցին մեծ շուկաները և Լոնտոնի սպանդանոցները։ Գիշերը քաղաքապետութեան պաշտօնատանը մէջ մեծ հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ Ֆրանսացի հիւրերուն։ Խիստ սիրալիր բաժակաճառեր փոխանակուեցան։

ՍԷՆ-ՍԷՊԱՍԹԻԷՆ.— Սպանիոյ Թագաւորը ու Թագուհին Սէն-Սէպասթիէնէն ճամբայ ելան ուղղակի դէպի Մատրիտ։ Սպանիոյ Թագաւորը ու Թագուհին հոկտ. 15ին Վիեննա պիտի ուղեւորին։

ՊԵՐԼԻՆ.—Ալզաս-Լորէնի կուսակալը հրաժարեցաւ, ծերութեան հետեւանքով։ Անոր պիտի յաջորդէ Վիեննայի գերման դեսպան Բարոն ֆոն Վէտէլ կոմսը։ Վիեննայի դեսպան պիտի կարգուի արտաքին գործոց նախարար Պ. ֆոն Չիրսքի։ Արտաքին գործոց նախարար պիտի անուանուի Բեդերսպուրկի գերման դեսպան Պ. ֆոն Շէօն։

ՎԻԵՆՆԱ.— Խորհրդարանին նստաշրջանը հոկտ. 16ին պիտի բացուի։

ԳԱՐԼՍՐՈՒՀԷ.— Այս առտու մեծ հանդէսով կատարուեցաւ Պատէնի մեծ դուքսին յուղարկաւորութիւնը։ Ներկայ էին հանգուցեալին գերդաստանը, Վիլհէլմ կայսրը, Սաքսոնիոյ Թագաւորը, Վիւրթէմպէրկի Թագաւորը, Եւրոպայի վեհապետներուն ներկայացուցիչները և ժողովրդեան ստուար բազմութիւն մը։

ՃԵՆՈՎԱ.— Այսօր կէսօրէն ետք ժամ 5.15ին Սանբիէր Տարէնա կայարանին մէջ ընդհարում մը պատահեցաւ երկու կառախումբերու միջեւ, որոնց մէկը Դուրինէն կուգար և միւսն ալ Վէնդիմիլիայէն։ Տասներկու վակոններ շրջեցան ընդհարումին հետեւանքով։ Հինգ ուղեւորներ, ամէնքն ալ իտալացի, վիրաւորուեցան։

ՓԱՐԻԶ.— Ֆրանսուա Քոբէ և Էտմոն Ռոսդան ծանրապէս հիւանդ են։ Այս վերջնոյն վրայ կատարուած բժշկական գործողութիւնը չէ յաջողեր։

ՀՌՈՄ.—Պ. Դողէլի կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ կառավարութիւնը կը բանակցի Իտալիոյ կառավարութեան հետ՝ Մոնիքա փոքրիկ իշխանուհիին յանձնուելուն համար։ Սակայն այս լուրը կը հերքուի և կ'ըսուի թէ Սաքսոնիա դատական ճամբու պիտի հետեւի։ Մոնթինեոզօ նախկին կոմսուհին կը պատրաստէ իր յիշատակները, որոնք պիտի հրատարակուին։ Պատմութիւնը պիտի սկսի Սաքսոնիոյ իշխանուհի եղած օրէն։

ԱՂԵԹԱՓՈՒԹԻՒՆ

Կը դարմանուի, առանց պէտք մնալու Աքէնի Կանաչին ճիւղին մէջ վիրաբուժական գործողութեան։

Այդ ճիւղը կը գտնուի
268 Բերա, Կալաթա-Սէրայի դիմաց, Թիւ փողոցին վերի յարկը։ 268

Իտալիոյ նշանաւոր բժիշկներէն ՏՕՔԹ. ՍԻԶԱՐ ՄԱԴԴԻԻ դրութեան կիրառումով ՏԸ ՄԱՐԴԻՆ աղեկապերու գործածութեամբը, որոնք կազմախօսական ու առողջապահական կանոններու համաձայն շինուած են, հիւանդներու անհանգստութիւնը իսկոյն կ'անհետանայ։

Այս դրութեան կիրառումը կը կատարուի մարմնաուղղութեան (օրթօբէդի) մասնագէտ ՏՕՔԹ. ԲԵՆՐՈԲՈՒԼՕի միջոցաւ։ Աղեթափութեան ենթակայ եղողները նոյն ճիւղին մէջ կը քննէ ՏՕՔԹ. ՎԱՍՏՐԱՎԷԼԼԻՍ։ Հիւանդները ամէն օր առանց վարձքի կը դարմանուին։ Աւելի տեղեկութիւն առնել ուզողները պէտք է նոյն ճիւղին դիմեն։ 50—3

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ 24/7 Հոկտ.

Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ. Կ.	Օ. Ո.	100 25 1/2
Ամենէն բարձր գին	»	100 28
Ամենէն վար գին	»	100 16
Ռումելի Երկաթուղի գօյ	Ֆր.	166 12
Ամենէն բարձր գին	»	166 50
Ամենէն վար գին	»	165 87

ԲԱՑՈՒՄ 25/8 Հոկտ.

Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ.Կ.	Օ. Ո.	100 23
» » » ժամը 5ին Փ.Կ.	»	100 20
Ռումելի Երկաթուղի	Ֆր.	165 87
» » ժամը 5ին	»	165 75
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	430 —
Անատ. Երկթ. Զարաթ. Ա. սերի	»	506 —
» » » Բ. սերի	»	502 50
» » պօնթ	Օ. Ո.	16 85
Շիրքէթի Խայրիէ	»	44 —
Շիրքէթի Խայրիէի Համիտիէ	»	4 90
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 10
Օսմ. Ծխախոտ		19 —
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		8 65
» ժուիսանս		4 05
» պարտաթուղթ		470 —
Թրանսվալ	Ֆր.	48 —
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.		315 —
Պալիա Գարա Այտըն		602 —
Միսիրի պանքա	Օ. Ո.	4 95
Սալոնիկի պանքա		147 —
Փորտոս. առանձնաշնորհեալ		53 —
» սովորական		51 —
Քարափ Իզմիրի		590 —
Լաուրիոն	Ֆր.	81 —
Զալթըլը	»	29 50

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք		Ղրուշ	110 20
Բարիզի » »		Ֆրանք	22 76 1/4
Վիեննայի » »		Քուրոն	21 95
Պերլինի » »		Մարք	18 70

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Անգլիական ոսկի	Ղրշ.	109 33
Ֆրանսական »	»	87 12
Ռուս Իմբերիալ	»	91 10
Մեճիտի տարբերութիւն	»	107 32
Արծաթ մինոլուք	»	104 15
Մէթալիք	»	98 20
Ռուսի Թղթադրամ	Օ. Ո.	8 65

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 7 Հոկտ.

Միացեալ Օսմ. պարտք.) բաց.	Ա. Ո.	92 40
) գոց.	»	92 32
Ռումելի երկաթուղի	Ֆր.	171 50
Թրանսվալ	»	49 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	693 —
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	447 —
Պալիա Գարա Այտըն	»	603 —
Օսմ. Մաքսատուն	»	497 —
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	»	94 37
Քրէտի Լիոնէ	»	1195 —
Ռուսական 5 %	»	90 80
Իտալական Ռանթ	»	101 30
Սպանիական արտաքին	»	91 80
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 130
Դրամազեղչ Ֆրանս. Պանքայի	»	3 1/2

ԼՈՆՏՈՆ, 7 Հոկտ.

Միացեալ Օսմ. պարտք) բաց.	Ա. Ո.	93 —
) գոց.	»	92 —
Օսմանեան Կայս. Պանքա	»	17 63
Էժիբթիեն միացեալ	»	— —
Անգլիական քոնսոլիտէ Փ. Կ.	»	83 43
Հելլենական 5 % 1881	»	47 50
Զալթըլը	»	1 06
Պուլկարական փոխառ. 1892	»	102 —
Ռանտ Մայնս Փ, Կ.	»	4 75
Փոխանակագիր Բարիզի վրայ	»	25 37 1/2
Դրամազեղչ	»	4 1/2

ԻԼԱՆ

(Բօսթա վէ Թէլէկրաֆ Նէզարէթի)

Բօսթա վէ Թէլէկրաֆ Նէզարէթի իլէ պիլումում թէլէկրաֆ վէ բօսթախանէլէրտէ իսթիմալ օլունաճագ էվրագ վէ տէֆաթիրը մաթպուա վէ միւճէլլիտաթը իւչ սէնէ միւտտէթլէ վէ պաժէլիհալէ գօնթուրաթօ թէաթիսինէ նիւզաէ եիրմի իթթիպարը իլէ տէբօզիթօ իթմա իթմէք չարթը իլէ մէվգիի միւնագասաեա վազ իտիլմիշ վէ թէգարրիւր իտէճէք ֆիաթ հասալը իթթիհալէ կէօրիլէճէք թագտիրտէ չէհրը հալը րումինին եիրմի եէտինճի բէնճշէնպէհ կիւնիւ իհալէի էվվէլիյէ վէ եիրմի տօգուզընճու ճումա իրթէսի կիւնիւ իհալէի գաթիյէսինին իճրասը մուգարրէր պուլունմըշ օլմաղլա թալիպ օլանլարըն եիրմի նիհայէթ իլէ թէճմինաթը նագտիյէ վէ եախօտ Տէբօսիթէ Թէրէգգիյէ Օսմանլը մուգավէլէնամէլէրինին սուրէթլերին ալմագ իւզրէ գօմիսիօն համիլէն Թէլէկրաֆ վէ Բօսթա Նէզարէթի ալէյէ մէճլիսինէ միւրաճաաթլարը իլան օլունուր։

Ֆի 24 էյլիւլ 323

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖԱԹՈՒՐԱ ՈՒ ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ

Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը կը յիշեցնէ բոլոր հարկատուներուն թէ վաճառականներու, ճարտարագործներու, սեղանաւորներու կամ սառաֆներու կողմէ իրենց յաճախորդներուն տրուած ամէն ֆաթուրա ու հաշուեցոյց ենթակայ են 5 փարա որոշ դրոշմատուրքի, համաձայն 9րդ յօդուածին (Թիւ 31) Դրոշմատուրքի Կանոնագրին։ Այդ տուրքը պարտին վճարել ֆաթուրայի ու հաշուեցոյցի տէրերը։ Այդ մասին հարկատուներուն կողմէ շատ մը օրինազանցութիւններ գործուած ըլլալով, Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը անոնց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ վերոյիշեալ օրինական տրամադրութեան, ինչպէս նաև դրոշմատուրքի կանոնագրին 38րդ յօդուածին վրայ, որ 100 դրուշի տուգանքի կ'ենթարկէ իւրաքանչիւր օրինազանցութիւն։ Դրոշմատուրքի Կանոնագրին կիրառումը դիւրացնելու համար, Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ ֆաթուրաներու և հաշուեցոյցներու դրոշմատուրքը կարելի է վճարել արտակարգ դրոշմումով և 5% զեղչով։ Միեւնոյն ատեն Վարչութիւնը կը փութայ հարկատուները զերծ կացուցանել օրինազանցութեան հետեւանք եղող վնասներէն, որոնք ակներեւ են Դրոշմատուրքի Կանոնագրին 50րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն, և որով օրինազանցներէն առնուած տուգանքին կէսը կը տրուի օրինազանցութիւն մը Վարչութեան իմաց տուողներուն։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

1/14 օգոստոս 1907 30—16

⁂

ՍՏԱՑԱԳԻՐ ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՂ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կարգ մը հարկատուներ, կարծելով թէ նամակի մէջ ներփակուած ստացագիրները զերծ կը մնան Դրոշմի Օրէնքին 9րդ յօդուածին (Թիւ 85) տրամադրած դրոշմատուրքէն, իրենց յաճախորդներուն ու թղթակիցներուն կը յղեն դրոշմաթուղթ չփակցուած ստացագիրներ։ Այսպէս Դրոշմի Օրէնքին դէմ զանցառութիւն մը կատարած կ'ըլլան այդ հարկատուները. Նոյն օրէնքին համաձայն գրութիւններու արտաքին ձեւը կերպարանափոխ չըներ այդ պայմանները՝ դրոշմաթուղթի տեսակէտով։ Բացորոշ տրամադրութեանց (յօդ. 1 և 9, Թիւ 85) համաձայն, այն ամէն ընկալագիրներն ու ստացագիրները, որոնք իբր մուրհակ կը յանձնուին ուրիշի մը, դրոշմատուրքի ենթակայ են, բաց ի 27րդ և 79րդ յօդուածներուն մէջ կանխատեսուած գրութիւններէն։ Այդ օրինազանցութեան հետեւանքը կը կրեն այդ նամակներուն տակ ստորագրողները, որոնք ո և է շահ չունին, նկատելով որ այդ մասին սահմանուած դրոշմատուրքը (յօդ. 9, Թիւ 85) պարտին վճարել ամէն անոնք որոնց կը յանձնուին գրութիւնները (6րդ յօդուած, 3րդ հատուած)։ Հետեւաբար նամակագիրներուն ներելի է՝ դրոշմատուրքի գումարը անցընել անոնց հաշւոյն որոնց յղուած են այդ գրութիւնները։ Հանրային Պարտքի Վարչութիւնը ձեռք անցուցած ըլլալով դրոշմատուրքէ զուրկ ստացագիրներ պարունակող նամակներ, ստիպուած է օրինազանցները հետապնդել և 38րդ յօդուածին մէջ կանխատեսուած տուգանքները գանձել։ Նմանապէս Վարչութիւնը պարտք կը համարի հարկատուներուն ուշադրութիւնը հրաւիրել Դրոշմի Օրէնքին համակերպելու անհրաժեշտութեան վրայ, այս առթիւ յիշեցնելով թէ Օրէնքին 50րդ յօդուածին համաձայն, կատարուած օրինազանցութեանց մասին տեղեկութիւն տուողները կը ստանան գանձուած տուգանքին կէսը։ Նաեւ այդ կարգի նամակներ ստացողները եւ բոլոր անոնք որոնց ձեռքը կրնան գտնուիլ այդ նամակները, շահ ունին տեղեկութիւն տալու ի վնաս ստորագրողներուն, միակ պատասխանատու՝ տուգանքներու մասին, 40րդ յօդուածին համաձայն։ Վերջապէս Վարչութիւնը կը ծանուցանէ հարկատուներուն թէ կրնան %ին 5 զեղչով վճարել նամակներու մէջ ներփակուած ստացագիրներուն դրոշմատուրքը, արտասովոր դրոշմումի ենթարկելով նամակներուն մէջ դրուելիք թուղթերը, որոնք ստացագիր բովանդակելնուն յիշատակութիւնը պէտք է կրեն։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

1/14 օգոստոս 1907 30—16

⁂

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՆՑ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը կը յիշեցնէ հարկատուներուն թէ Դրոշմատուրքի Օրէնքին 9րդ յօդուածին (Թիւ 53) տրամադրութեան համաձայն, 1 դրուշ որոշ դրոշմատուրքի ենթակայ են կառավարական պաշտօնատանց և վարչութեանց տրուած խնդրագիրները, թագրիրները, թէզքերէները, տեղեկագիրները, յիշատակագիրները, միւզաքքէրէները, յայտարարագիրները և զեկուցագիրները։ Դրոշմատուրքի Օրէնքին 10րդ յօդուածին համաձայն, որոշ տուրքի սակացոյցին մէջ և ապահարկութեան գլխին մէջ չգտնուող և համեմատական տուրքի ենթակայ չեղող գրութիւնները, ինչպէս նաև բոլոր այդ գրութեանց պատճէնը, քաղուածքը և թարգմանութիւնը 1 դրուշ որոշ դրոշմատուրքի ենթակայ պիտի ըլլան, կառավարական պաշտօնատանց և վարչութեանց ներկայացուած ատեն։ Հետեւաբար հարկատուները կը հրաւիրուին, Դրոշմատուրքի Օրէնքին 29րդ յօդուածին համաձայն՝ կառավարական պաշտօնատանց և վարչութեանց ուղղուած բոլոր գրութեանց վրայ առանց բացառութեան, և անոնց կցուած նմուշներուն վրայ դրոշմաթուղթ փակցնել ու ջնջել, 38 և 40րդ յօդուածներու տրամադրած տուգանքին չենթարկուելու համար։ Նաև 1 դրուշ դրոշմաթուղթի ենթակայ է այդ գրութեանց կցուած պաշտօնագիրներէն իւրաքանչիւրը, երբ այդ գրութիւններու և պաշտօնաթուղթերու մասին Դրոշմատուրքի Օրէնքին մէջ ո և է տրամադրութիւն կանխատեսուած չէ։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

1/14 օգոստոս 1907 30—16

ԻԼԱՆ

Շէհր Էմանէթինտէն

Ալթընճը տաիրէ նըսա խասթախանէսի իչին 323 սէնէսի թէշրինի էվվէլի իպթիտասընտան իթիպարէն պիր սէնէ միւտտէթլէ ալընաճագ 13 գալէմ էրզաքը միւթէահհիտինա պիլմիւնագասա թալիպի իւզէրինէ օլաճաղընտան թէնզիլի իլէ թալիպ օլանլարըն Շէհր Էմանէթի մէճլիսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

Ֆի 20 Էյլուլ 323 2—2

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կառախումբերու 1907 սեպտ. 14 (Ն. Տ.) շաբաթ օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ-ՇԷՀԻՐ ԳՈՆԻԱՅԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 222 խառն Առտ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴՐՁ Կառ. Թ. 221 խառն Իրկ.
ժ. վ.		ժ. վ.
12 —	մկն. Էսկի-Շէհիր ժմն.	3 —
12 42	» Կէօքճէ Բըւրք մկն.	2 20
1 39	» Սաղօնճը Բունար »	1 38
2 33	» Ալաեունտ »	12 42
3 15	» Չէքիրլէր »	11 53
4 10	» Տէօյէր »	11 5
4 39	» Իհսանիյէ »	10 20
5 3	» Համամ »	9 53
5 14	» Կազլըկեօլ համամ »	9 44
5 41	մկն. Աֆիոն Գարա Հիսար ժմն.	9 13
6 1	ժմն. Աֆիոն Գարա Հիսար մկն.	8 53
6 41	» Պէօյիւք Չօպանլար »	8 20
7 36	» Չայ »	7 33
8 21	» Իսհագլու »	6 40
8 45	» Եասսըան »	6 15
9 16	» Աք շէհիր »	5 53
9 48	» Ազարի քէօյ »	5 13
10 30	» Զավուշճը քէօյ »	4 35
11 8	» Իլկին »	4 3
11 55	» Գատըն-Խանը »	3 9
12 50	» Սէրայ-Էնի »	2 27
1 22	» Մէյտան »	1 47
2 22	» Բունար-Պաշը »	12 42
3 —	ժմն. Գոնիա մկն.	12 —
իրիկ.		առտ.

ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱ ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ Կառախումբ		ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴԱՐՁ Կառախումբ	
Թ. 44 խառն Առտու	Թ. 48 խառն Իրկն.		Թ. 41 խառն Առտու	Թ. 43 խառն Իրկն.
ժ. վ.	ժ. վ.		ժ. վ.	ժ. վ.
12 32	7 45	մկն. Գարաքէօյ Կամար ժմն.	4 44	11 35
12 52	8 05	ժմն. մկն.	4 24	11 15
1 22	8 15	մկն. Հայտար Փաշա ժմն.	4 12	10 54
2 37	9 29	ժմն. մկն.	2 58	9 50
2 45	9 40	մկն. Բէնտիք ժմն.	2 44	9 39
3 06	10 01	» Թուզլա մկն.	2 24	9 17
3 28	10 24	» Կէյպզէ »	2 03	8 55
3 50	10 48	» Տիլ Իսքէլէսի »	1 33	8 26
4 —	10 58	» Թավշանճըլ »	1 19	8 16
4 16	11 17	» Հէրէքէ »	1 08	8 06
4 37	11 39	» Եարըմճա »	12 41	7 42
4 49	11 51	» Թիւթիւն Չիֆթլիկ »	12 29	7 30
4 59	12 22	» Տէրինճէ »	12 18	7 31
5 13	12 18	ժմն. Իզմիտ մկն.	12 —	7 06
5 38	—	մկն. ժմն.	—	6 41
6 11		» Պէօյիւք-Տէրպէնտ մկն.		6 10
6 39		» Սապանճա »		5 41
7 03		» Տօղանճը »		5 25
7 44		» Կէյվէ »		4 32
8 04		» Աք-Հիսար »		4 10
8 33		» Մէքէճէ »		3 45
8 57		» Լէֆքէ »		3 13
9 32		» Վէզիր-Խան »		2 38
10 12		ժմն. Պիլէճիկ մկն.		2 02
10 24		մկն. ժմն.		1 50
11 32		» Գարաքէօյ մկն.		1 —
12 13		» Գօզէլէր »		12 24
12 59		» Ին էօնիւ »		11 48
29		» Չուքուր Հիսար »		11 6
2 07		ժմն. Էսկի Շէհիր մկն.		10 40
իրկն.				առտ.

ԷՍԿԻ-ՇԷՀԻՐ ԷՆԿԻՒՐԻԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 122 խառն Առտ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴՐՁ Կառ. Թ. 121 խառն Իրկն.
ժ. վ.		ժ. վ.
1 —	մկն. Էսկի Շէհիր ժմն.	11 —
1 44	» Աք Բունար մկն.	10 18
2 24	» Ալբու Բէօյ »	9 46
3 4	» Պէյլիք Ախուր »	8 58
4 9	» Սարիքէօյ »	8 1
4 58	» Պիշէր »	7 4
5 35	» Սազըլէր »	6 27
6 9	» Պէյլիք Քէօփրիւ »	6 —
7 3	» Պօլաթլը »	5 16
8 21	» Մալը Քէօյ »	3 49
9 15	» Սինճան Քէօյ »	2 47
10 —	ժմն. Էնկիւրի մկն.	2 —
իրկն.		առտ.

ԱԼԱԵՈՒՆՏԷՆ ՔԻՕԹԱՀԻԱ

ԵՐԹ Կառախումբ		ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴԱՐՁ Կառախումբ	
Թ. 322 խառն Առա.	Թ. 324 խառն Իրկն.		Թ. 321 խառն Առտ.	Թ. 323 խառն Իրկն.
ժ. վ.	ժ. վ.		ժ. վ.	ժ. վ.
2 35	12 45	մկն. Ալաեունտ ժմն.	2 —	12 05
2 55	1 5	ժմն. Քէօթահիա մկն.	1 40	11 45

8

ՀԱՄԻՏԻԷ — ԱՏԱ-ԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Կառախումբ		ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴԱՐՁ Կառախումբ	
	Թ. 421 խառն Իրկն.		Թ. 421 խառն Առտու	
ժ. վ.	ժ. վ.		ժ. վ.	ժ. վ.
5 34	7 15	ժմն. Ատա-Բազար մկն.	5 3	6 40
5 52	7 33	մկն. Համիտիէ ժմն.	4 45	6 22

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ-ՖԷՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ
Դրամագլուխ 130 միլիոն քրոն, ամբողջովին վճարուած
Պահեստի գումար 37,300,000 քրոնի չափ:

[illegible] ՊԱՀԵՍՏՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամ ըլլալու են։ Յիսուն դրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել, տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ [illegible] ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100— 150	ոսկի	գումարի համար
5	»	151— 200	»	»
10	»	201— 500	»	»
15	»	501—1000	»	»
30	»	1001 և անկէ վեր	»	»

Վինըր Պանք-Ֆէրայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզուած ատեն վճարելով տետրակին պարունակած գումարը։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն խնայողական գումարը պարունակող տետրակ մը կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։ 50—23

Խնայողական Սնտուկէն զատ։ Վինըր Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ամէն գործառնութիւններով.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԷԱՆ ԵՒ ՀԱՅ.
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Հոկտ. 8ին, Մինկրէլլի, Մարսիլիայէն
Հոկտ. 9ին, Անադոլի, Սեւ ծովէն
Հոկտ. 9ին, Քարամանի, Մարսիլիայէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Հոկտ. 8ին, Իմէրէթի, Մուտանիա եւ Մարսիլիա։
Հոկտ. 9ին, Մինկրէլլի, ուղղակի Պաթում
Հոկտ. 9ին, Անադոլի, Մարսիլիա
Հոկտ. 9ին, Քարամանի, Սամսոն, Տրապիզոն

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիայ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիա » 120 »

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէբի ճամբով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թօփհանէ քարափին վրայ։
15 50—22 Թ. ՌԸԳՕՒԼ

Cie RUSSE
Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթական երթեւեկութիւններ
Սեպտեմբեր
Գշ. 25]8 Պիրէոս, Աղեքսանդրիա, միջօրէէն առաջ ժամը 10ին։ Հաղորդակցութիւն Պոր-Սայիտ ու Սուէզ ի նաւահանգիստները մեկնող շոգենաւերուն հետ։
Գշ. 25]8 Օտեսա ժամը 4ին։ Հաղորդակցութիւն Խրիմ-Կովկաս, Խրիմ-Ազով, Օտեսա-Խերսոն, Օտեսա-Նիքոլայեւ գիծերու շոգենաւերուն հետ։
Դշ. 26]9 Սեվաստոպոլ ժամը ‘0ին։
Եշ. 27]10 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիոս, Թրիպոլի, Պէյրութ, Եաֆա, Պոր-Սայիտ, Աղեքսանդրիա, իրիկուան ժամը 4ին։
Շբ. 29]11 Օտեսա, ժամը 12ին։
50—37

“ԱՏԼԷՐ,,
Առաջին գիրէն մինչեւ վերջին
գիրը ընթեռնլի գրուածք

ԳՐԵԼՈՒ ՄԵՔԵՆԱՅ
ԱՏԼԷՐ

շնորհիւ իր ունեցած կատարելագործութեանց, պարզութեան և հաստատուն շինուածքին, քիչ ատենի մէջ, առաջնակարգ տեղ մը գրաւած է գրելու մեքենաներուն մէջ, և մեր յաճախորդներու ամենամեծ գովեստներուն կ'արժանանայ ամէն օր։

1906Ի ՄԻԼԱՆԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԷՆ
ՄԻԱԿ ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ
1906Ի ԱՄՍԹԵՐՏԱՄԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԷՆ
ՈՍԿԻ ՇՔԱԴՐԱՄ
ԱՏԼԷՐ գրելու մեքենային ամենէն ցայտուն յատկութիւնները

Տոկունութիւն, դիւրուսոյց մեթոտ, նորոգման դիւրութիւն, գրի ընթեռնլիութիւն, մաքուր գիր, բառերու և տողամէջերու կանոնաւորութիւն, պատճէններու նմանութիւն, վայելուչ ձեւ, արագութիւն, լաւ տպագրութիւն, գրերու մաքրութիւն, ստեղնաշարի պարզութիւն, գրերու ճոխութիւն, այլազան ստեղնաշարեր, գիրեր փոխելու մեքենաներ, թուղթի գլաններ. թապիւլաթէօր, թուղթի կանոնաւոր յառաջացում, եւայլն եւայլն։

Միակ գործակալ եւ ներկայացուցիչ
Ֆ. Վ. ՎԻՆԳԼԷՐ
544, ՌԸՐԱ ԹԷՔԷ. — Կ. Պոլիս

40—36

ՎԻՐԱԲՈՅԺ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՆԵՐ
Նիքոլայիտիս Եղբարք

Պատուոյ յիշատակութեան արժանացած Բարիզի մէջ՝ Ֆրանսայի ատամնաբոյժներու ժողովին անդամներէն։

Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ 413, Բոսթա փողոց Թիւ 1, Շաալը վաճառատան վրայ՝ առաջին յարկ։

Ճիւղեր.—Գատըգէօյ Մէնիւրաար, Գօրբիի պարտէզին մօտ։

Բերնի հիւանդութիւնները կը դարմանեն։ Շատ փտած ակռաները ոսկիով, «բլաթին»ով և «էմայ»ով կը լեցնեն։ Իրենց մասնաւոր գործիքներով յախճապակիէ ակռայի կտորներ կը շինեն և զայնս կը փակցնեն ակռային առողջ մասին, այնքան ճշդութեամբ որ ակռան ամբողջ կ'երեւայ և կտոր ունենալը բնաւ յայտնի չըլլար. այդ կերպով յախճապակիով ալ ակռայ կը լեցնեն։ Յախճապակին ամենէն ամուրն է ակռայ լեցնելու համար գործածուած զանազան առարկաներուն. եթէ առջեւի ակռաները լեցուին, բնաւ յայտնի չըլլար թէ լեցուած են։ Ատոնցմէ զատ ամերիկեան վերջին դրութեամբ կեղծ ակռաներ կը շինեն և առանց քիմքի «Պրիճուորք» տեսակէ ակռաներ կը զետեղեն։ Վերոգրեալ տեղերը ամէն օր կ'ընդունին իրենց դիմողները։ 50—25.

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

Նաւանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1531	Մարթէլլօ	3709	Սաֆօ	1119
Ալէքթ	3607	Տօմինօ	938	Հինտու	3720	Մէքսիքօ	3557	Տիպէր	1735
Անճէլօ	1541	Տաւրօ	2383	Հօրաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիօ	119
Աթրանքօ	2277	Տրագօ	1713	Հումպէր	595	Մօնթէպէլլօ		Սէյթա	1203
Պասանօ	1822	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Մուրիլլօ	3419	Թասսօ	1323
Պօրօտինօ	1264	Էպրօ	3464	Իտահօ	5540	Նէրօ	1933	Թ. Ուիլսըն	1546
Պըֆֆալօ	4481	Էլտորատօ	1520	Ժիւնօ	1080	Օհայօ	4100	Թոքիօ	3827
Գէյրօ	1371	Էցոքօ	1841	Քլէօ	1053	Օնթարիօ	4036	Թոլէտօ	1470
Գալիբսօ	1837	Ֆիտօ	954	Քօլբինօ	2307	Օրլանտօ	1535	Օւրպինօ	242
Գաքէօ	1244	Ֆինլանտ	1828	Քալծօ	1700	Օթէլլօ	1637	Վասքօ	1914
Գոզօ	1094	Ֆլամինկօ	349	Լէօ	1053	Բալօ	510	Վօլօ	1289
Ձիքակօ	2729	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէօնթօ	2272	Րիալթօ	3329	Վիլքինսըն	2391
Սօնէթօ	1831	Կալիլէօ	3060	Լիվօրնօ	1643	Րինալտօ	1553	Զէնօ	1359
Գօլօրատօ	4235	Կիթանօ	1143	Լօրէնցօ	3191	Րօլլօ	1613	Զէյբա	1200
Գօնկօ	2905	Կոզօ	1011	Մալմօ	724	Րօմէօ	1789	Թարօ	
Գօրսօ	895	Կուանօ	1695	Մարէնկօ	1278	Րոզալինտ	136	Մալօն	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած են.
Ուրպինօ շոգենաւը, Նաւապետ Քրօֆթ։
Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուին.
Միքատօ շոգենաւը, Նաւապետ Ճիք, հոկտ. 1ին։
Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՔՍՕՍ
Թիւ 22-24, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա 10 50—22

ԺՈՐԺ ՕՀՆԷ

Գեղանի Կոմսուհիի Մը ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ
ԾԵՐՈՒԿ ԱՌԻՒԾԸ

ԺԵ.
ԱՆՏԱՌԸ ԿԸ ՊԱՀԷ ԻՐ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Դատաւորը ցնցելով գլուխը, ըսաւ.

—Այդ ազդարարութիւնը զատ զատ ընդունելէ յետոյ, ձեր զաւակները առանձին ճամբայ ելած ու անտառ մտած են... հետեւաբար Ժէրմէն Մարպըրօւի տուած հրամանը ձեզի հետ առնչութիւն չունէր... Ձեր տուած բացատրութիւնը գոհացուցիչ չէ։ Պէտք է ուրիշ բացատրութիւն մը գտնել...

Դարձեալ գլուխը ցնցեց Պ. Մէնէսթրօ։

—Չեմ գիտեր, ըսաւ Նաթալի... Զաւակներուս հարցուցէք...

—Իւրաքանչիւրը տարբեր պատմութիւն մը ըրաւ ինծի, սուտ խօսելով...

Նաթալի սարսուռ մը զգաց, խորհելով որ Միշէլ ու Լօրան սպաննած ըլլալու էին Ժէրմէնը։ Բայց ինչո՞ւ համար։ Ինք ալ չէր գիտեր։

Մինչ դատաւորն ալ իր կողմէ կը խորհէր.

—Այս կինը ո՞ր աստիճան մեղսակցութիւն ունի իր զաւակներուն կողմէ գործուած ոճրին մէջ։

Պ. Մէնէսթրօ տակաւ սա համոզման կը յանգէր թէ երկու եղբայրները գործած էին սպանութիւնը։ Սակայն Նաթալին ազատ թողուց։

—Երբ ձեզի պէտք ունենամ՝ հարցաքննելու համար նորէն, պարտիք ներկայանալ։

Նաթալի կը վարանէր հարցում մը ընելու դատաւորին։ Սակայն ի վերջոյ հարցուց.

— Զաւակներս ձեր հետ տարիք... ուրեմն կը հաւատաք թէ...

—Ծանրակշիռ ենթադրութիւններ կ'ըլլան անոնց դէմ։ Երբ տեղեկութիւններ խնդրեցի՝ չուզեցան մնացին... Սուտեր յերիւրեցին, զիս խաբելով. իմ ժամանումէս առաջ երկու եղբայրները չէին կրցած իրարու հետ համաձայնիլ... Կը մաղթեմ որ աւելի անկեղծօրէն խօսին... Իրենց բռնած դիրքը աւելի եզական և նոյն իսկ զարմանալի է... այդ պատճառաւ ամէն կասկած կը ծանրանայ վրանին։

Նաթալի բողոքեց, բարկաճայթ խօսքեր ըրաւ և նոյն իսկ ցասի պոռթկում մը ունեցաւ։ Յետոյ անդին դարձուց աչքերը և լուռ մնաց։ Քանի մը վայրկեան յետոյ Պ. Մէնէսթրօ, երկրորդ անգամ ըլլալով, Ռուաեօմօնթէն մեկնեցաւ և գետափէն վար իջաւ յամրօրէն։ Ձիւնի փաթիլներ կը տեղային։

ԺԶ.
ՄԱՐ Ա Լ'ՕԻ ՄԷՋ

Երեւութապէս բան մը փոխուած չէր Մար ա լ'Օի մէջ և սակայն բոլոր սրտերը անձկութեամբ լեցուած էին։ Միայն Լուիզ Տօրնաք բանէ մը չէր կասկածեր և Ժէրմէնի սպանութեան գործին մէջ աստուածային արդարութիւնը ձեռք կը տեսնէր։ Լուիզ իր առօրեայ աշխատութիւնները կը կատարէր երբեմնի հանդարտութեամբ ու պայծառամտութեամբ։ Բայց ամուսինը, Տօրնաք, տխրութեամբ համակուած էր, Սիպուլլայի յերիւրած առաջին սուտէն յետոյ, մանաւանդ որ սա համոզումը ունէր թէ իր զաւակը կռահած էր ոճրին հեղինակը։ Դատաւորներու երեւումէն շատ կը վախնար, և քանի որ Սիպուլօ չէր ուզած բան մը յայտնել, տարտամօրէն կը զգար թէ դատաւորին առջեւ ալ ո և է յայտնութիւն չպիտի ընէր ծանրակշիռ պատճառներու համար։

Տօրնաք միտքը կը չարչրէր՝ Հանրիէյի գաղտնիքը կռահելու համար։ Ինչպէս պիտի կրնար այդ բանին մէջ յաջողիլ։ Իսկ Սիպուլօ կը խորհէր թէ փոթորիկը իր վրայ պիտի պայթէր արդեօք թէ անոր ազդեցութենէն զերծ պիտի մնար։ Երկու օրէ ի վեր Լիզօնի ու իր միջեւ ո և է ակնարկութիւն չէր եղած անտառին մէջ գործուած ոճրի մասին։ Զիրար կը դիտէին երկչոտութեամբ։ Տօրնաք ու Սիպուլօ երկուշաբթի առտու անտառ գացած էին։ Քանի մը հետաքրքիրներ ալ ուզեցին բան հասկնալ։ Բայց Մար ա լ'Օի մէջ խուսափեցան պատասխանելէ։ Իսկ Ռօզ-Լիզօն միեւնոյն անձկութեան ու սարսափին մատնուած էր Սիպուլոյի պէս։ Կարելի՞ բան էր որ հայրը սպաննած ըլլար Ժէրմէնը։ Այդ բանին վրայ խորհած միջոցին սիրտը կը ճմլուէր ու խոր հառաչ մը կ'արձակէր։ Կրնա՞ր այդ մասին տարակուսիլ։

Հապա կո՛մար։ Երեւութապէս բնաւ երկիւղ չէր յայտներ ան։ Երկար ատենէ ի վեր կամաց շատ լաւ կը պարտէր իր տպաւորութիւնները, և այդ իսկ պատճառաւ Ռօզ կարեւորութիւն չէր ընծայեր անոր հանդարտիկ երեւոյթին։ Մանկամարդ աղջիկը վարժուած էր հայրական մտածումները գուշակելու։ Հետեւաբար դժուարութիւն չէր քաշեր հասկնալու թէ կամաց ալ ծանր մտահոգութեանց մէջ թաղուած էր։ Իր մտածումներէն կը սթափէր ընդոստ շարժումներով, կարծես ընկճեցնող երազէ մը արթնցած։ Ռօզ քանիցս լսեց հօրը մրմունջը, որուն շրթունքները կը շարժէին, առանց կարենալու խօսք մը արտաբերել։

«Ժամանակը հասա՛ծ էր» խորհրդաւոր խօսքը յստակ իմաստ մը չունէ՞ր միթէ։ Չէ՞ մի որ արդարութեան ժամը հնչած էր Ժէրմէն Մարպըրօւի, Նաթալիի և երկու եղբայրներուն համար։

Ժէրմէն անշուշտ պատժուած էր կամքին կողմէ։ Բայց ինչպէս պիտի պատժուէին միւսները։ Ռօզ-Լիզօնի այնպէս կը թուէր որ այն մթնոլորտը ուր կ'ապրէր ինք, հետզհետէ ճնշուած կը դառնար։ Ազատ շունչ չէր առներ հոն, այլ ամէն տեսակ վախերով պաշարուած կը զգար ինքզինքը, տեսնելով որ աշխարհի մէջ իր ամէնէն աւելի սիրած մարդոց կը սպառնային մօտալուտ վտանգներ։ Հիմա ո՛չ թէ ինքզինքին, այլ անոնց համար կը վախնար։

Բերնէ բերան տարածուած լուրերը մինչեւ Մար ա լ'Օ հասան։ Պ. Մէնէսթրոյի առջեւ վկայութիւն տուող գիւղացիները դիմացնին ելլողին կը պատմէին իրենց ըրած յայտարարութիւնները։ Այսպէս՝ Տօրնաքի բնակարանին մէջ իրազեկ եղան սա պարագաներուն.

Ա. Ժէրմէնի կողմէ Լարթիէի յանձնուած արտակարգ պաշտօնը՝ երկու եղբայրներուն մօտ։ Բ. Միշէլի ու Լօրանի բռնած դիրքը, որ կասկած կ'արթնցնէր, և անոնց ներկայութիւնը անտառին մէջ՝ այն պահուն իսկ երբ Ժէրմէն սպաննուած էր։ Գ. Նմանապէս Նաթալիի վրայ ծանրացած կասկածները, որուն կայարան ժամանումը, խոլ շարժուձեւերը և ընթացքը ուշադրութիւն գրաւած ու զարմանք առաջ բերած էին։ Դ. Ժէրմէնի նախկին յարաբերութիւնները Քրիսթիան Ցոնթընայլի հետ. բայց Տօրնաքի տան մէջ Ռօզէն ծածկեցին այդ յարաբերութիւնները, չտրտմեցնելու համար մանկամարդ աղջիկը։ Ե. Մնաց որ Քրիսթիան չէր կրնար մասնակցած ըլլալ այդ ոճրին, քանի որ սպանութեան օրն իսկ ուրիշ տեղ կը գտնուէր, երկու պաշտօնակիցներու հետ բժշկական խորհրդակցութիւն կատարելու համար։ Զ. Ժէրմէնի հրացանին անհետացումը, զոր իր վրայ կը կրէր ջաղացպանուհին։ Է. Ոտքի հետքեր ձիւնին մէջ։

Տօրնաքի ոտքերուն հետքը ճանչցած էին, բայց չմուշկի նմանող կօշիկներուն հետքը ո՛րունն ըլլալը չէր հասկցուած։

(Շարունակելի)

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ